

Nr. 1 – April 2010. Årgang 13.

Miljøkrim

utgis av ØKOKRIM

Statens naturoppsyn og politiet
– tverrfaglig og samlet miljøkontroll i utmark

www.miljokrim.no

Hjortejakt under dårlige lysforhold

I dette nummeret av *Miljøkrim* ser vi bl.a. nærmere på regelverket for hjortejakt under dårlige lysforhold. Dette er saker som kan gjelde overtredelse av viltloven § 19, som setter forbud mot inhuman jakt. Grunnen til at *Miljøkrim* behandler dette, er at vi etter noen rettsavgjørelser med frifinnende resultat, har fått tilbakemelding fra flere polititjenestemenn og påtalejurister om at det nå blir vanskelig, om ikke umulig, å etterforske disse sakene. Dette er bekymringsfullt.

De siste straffesakene viser også hvor vanskelig og ressurskrevende sakene er å etterforske og iredteføre. Det var derfor gledelig at Direktoratet for naturforvaltning (DN) nedsatte en arbeidsgruppe, med mål å komme frem til en felles virkelighetsforståelse av felling i den mørke delen av døgnet, og videre hva man kan gjøre for å sikre at fellingen er forsvarlig. På den annen side er det betenkelig og uheldig at verken politiet eller påtalemyndigheten er representert i arbeidsgruppen. Det er tross alt de som har erfaring fra håndheving av dette regelverket. Sammensetningen av arbeidsgruppen fremstår som svært ensidig og flertallet består av personer med jegerinteresser. Jeg frykter at arbeidsgruppen ikke vil komme frem til et forslag som vil gi klarere regler på dette området. Snarere frykter jeg at arbeidsgruppen vil komme med forslag om regler som er enda mer uklare enn de gjeldende. Hvis dette blir utfallet, mener jeg det blir svært vanskelig for politiet og påtalemyndigheten å håndheve regelverket. Da vil det bli «fritt frem», også for jakt under dårlige lysforhold.

En kan med enkle grep få et klarere regelverk, som både setter klare begrensninger på mulighetene til å utøve jakt under dårlige lysforhold og som lar seg håndheve. Alternativet, med uklart regelverk, vil fort kunne føre til at politidistriktene avviser de fleste henvendelser om uregelmessigheter knyttet til denne type jakt, spesielt jakt i den mørke tiden av døgnet. Det kan nemlig lett bli oppfattet som feilprioritering å bruke ressurser på saker som likevel ikke vil føre frem.

Det bør være mulig å innføre et jaktforbud mellom for eksempel klokken 21 og 05, samt å få en «vær varsom-plakat» for all jakt i den mørke delen av døgnet. Det er også å håpe at arbeidsgruppen ikke vil foreslå å oppheve forbudet mot bruk av kunstig lys ved ettersøk. Uansett hva DNs arbeidsgruppe foreslår, forventer jeg forslaget blir sendt på høring, også til politiet og påtalemyndigheten. Videre er det å håpe at DN både legger vekt på politiet og påtalemyndighets synspunkter, den siste tids rettspraksis og andre gruppers syn – ikke bare enkelte jegeres meninger. På den andre siden er jeg ikke så sikker på at flertallet av jegere ønsker en liberalisering av dette

regelverket. Det er mitt inntrykk at de fleste jegere velger å avslutte jakta på et tidspunkt hvor sikten fremdeles er så god at jakt er uforsvarlig. De ville neppe ha noe imot klarere regler, et regelverk det er mulig å håndheve og som ikke oppfordrer til inhuman jakt!

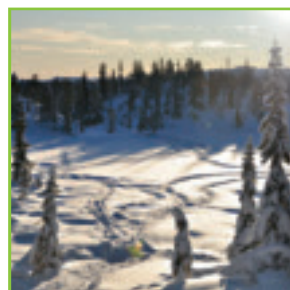
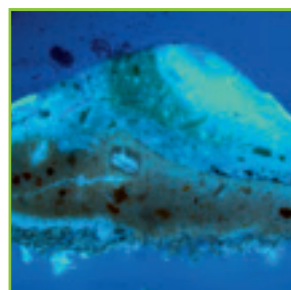
Dom i Vest Tank-saken

I skrivende stund har vi mottatt Nordhordland tingretts dom mot daglig leder, styreleder og en rådgiver i den såkalte Vest Tank-saken. Tidligere daglig leder og tidligere eier og styreleder i Vest Tank ble begge dømt til ett og et halvt års fengsel etter eksplosjonen i Vest Tanks anlegg i Sløvåg i Gulen kommune i mai 2007. Daglig leder ble dømt for miljøkriminalitet, mens tidligere eier og styreleder i tillegg ble dømt for økonomisk utroskap og forsikringsbedrageri. Begge ble også fradømt retten til å sitte i eller lede selskap som krever tillatelse til drift fra Klima- og forurensningsdirektoratet eller fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i fem år. Også en rådgiver innen kjemi ble dømt, til 45 dagers betinget fengsel for brudd på forurensningsloven.

Dommen er viktig av flere grunner. For det første viser den viktigheten av at politiet og påtalemyndigheten kan håndtere denne type omfattende miljøkriminalitet. For det andre fastslår tingretten at en styreleder kan holdes strafferettslig ansvarlig ved overtredelse av miljølovgivningen. Det er en del av forvaltningen av selskapet, som tilligger styret, å føre tilsyn med daglig ledelse. Dette må skjerpe kravene til styreleders tilsyn. For det tredje uttaler tingretten at: (...) *det stilles strenge krav til rådgivers påpasselighet*. Påtalemyndigheten har anket dommen over bl.a. straffutmålingen. *Miljøkrim* vil komme tilbake til dommen i neste nummer.

Innhold

Leder	side 2
Kulturminnekrimteknisk	side 4
Foretaksstraff – utvalgte emner	side 8
Utvidet hytteparadis i strandsonen – fikk bot på 120 000 kroner	side 10
Nattjakt på hjort	side 12
– Det viktigste er at viltet ikke lider overlast	side 14
Studium i bekjempelse av fiskerikriminalitet	side 15
Smånytt	side 16
Statens naturoppsyn	side 18
Aksjon strandsone	side 22
Operation Illegal Trade in Traditional Medicine Products	side 25
Manglende vedlikehold årsak til ulovlig utslipp	side 26
Nye lover og forskrifter 2010	side 28
Leserinnelegg	side 29
Viktige dommer i miljø saker	side 30
Baksiden	side 32

Miljøkrim

utgis av Miljøteamet ved ØKOKRIM.

Fagbladet distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn og miljø- og kulturminneforvaltningen og blir utgitt tre ganger pr år.

Ansvarlig redaktør:
førstestatsadvokat
Hans Tore Høviskeland, ØKOKRIM

Redaktør:
politadvokat Tarjei Istad, ØKOKRIM

Redaksjon:
biolog Antonio B.S. Polèo, ØKOKRIM
politioverbetjent Kenneth Didriksen, ØKOKRIM
førstekonsulent Ingvil Trana, ØKOKRIM

Grafisk formgivning:
Ingvil Trana, ØKOKRIM/RenessanseMedia

Grafisk produksjon:
RenessanseMedia

Opplag: 3600

Forsidefoto:
Ettermiddag mot Langseterfjellet,
av Haakon Haaverstad

Miljøteamet ser positivt på bidrag fra leserne. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere innsendte bidrag.

Stoff kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og skal krediteres fagbladet Miljøkrim.

Adresse:
ØKOKRIM
Pb. 8193 Dep., 0034 Oslo

Telefon 23 29 10 00
Telefaks 23 29 10 01
E-post miljøkrim.okokrim@politiet.no

Nettsider www.miljokrim.no
www.okokrim.no

NIKU har en stor samling av pigmenter for å kunne lage farger. De har blant annet kjøpt opp pigmentene fra fargehandlere som har lagt ned.

Av politiadvokat Tarjei Istad, ØKOKRIM

Kulturminne*krimteknisk*

Var fatet som ble solgt på nettauksjon en antikvitet eller nylaget juks? Er virkelig våpenet den siktede skattejegeren fant og beholdt så gammelt at det er statens eiendom etter kulturminneloven § 12?

Slike spørsmål krever gjerne tekniske undersøkelser, men det er nok lite Kripas kan bistå med. Det finnes imidlertid egne «krimteknikere» for slike saker: Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU).

– Jeg husker en privatperson som kom til meg og lurte på om en ølbolle han hadde var original fra rundt 1800. Jeg gjorde en røntgenundersøkelse av bollen og konkluderte med at jeg ikke kunne være sikker, men at jeg var meget skeptisk til at den var ekte. Tre år etterpå så jeg den presentert som en original, meget kostbar antikvitet i katalogen til et auksjonshus, forteller Jon Brønne. Han er malerikonservator og seniorforsker på NIKU og har 42 års erfaring på området. Brønne har flere ganger vitnet i sivile saker om kvalitet på malerarbeider og lignende. Han ser at NIKUs arbeid også kan være nyttig i straffesaker på kulturminneområdet.

Kan gi svar på mye

– Vi kan ofte bestemme når ting er malt, hvordan det er malt, hvor mange lag maling som er påført osv. Ved

å sammenholde dette med kunnskap om malingstyper, -tradisjoner og -teknikker i ulike perioder kan vi finne ut når for eksempel et møbel er fra og hvor lenge det har vært i det aktuelle bygget. Ved å lage en såkalt fargetrapp fant jeg for eksempel nylig ut at en dør i en dobbeltdør i Røros kirke var original, mens den andre døra var fra 1921. På liknende vis kan vi tidsbestemme tapet. Vi har et stort referansearkiv på malingstyper, tapeter osv. og metoder fra ulike perioder og ulike håndverkere.

NIKUs undersøkelser og funn kan samtidig si noe om hvilket sosialt lag i samfunnet ulike eiere av bygningen har tilhørt, og om det på tidspunktet for ulike oppussinger var gode eller dårlige tider. I perioder er det brukt billigere maling og tapet enn ellers.

– I kirka på Røros ble det benyttet ca. ni kilo blått pigment da kirka ble dekorert i 1784. På tida da det opprinnelige arbeidet ble gjort kostet pigmentet som ble benyttet like mye som ca. 3,5 tonn oksekjøtt, illustrerer Brønne.

- Vi har ofte snakket om at vårt arbeid minner om det krimteknikerne gjør. Som dem gjør vi tekniske undersøkelser for å bekrefte eller avkrefte en hypotese, eventuelt for å finne ut noe fra helt blanke ark, sier Jon Brønne, malerikonservator og seniorforsker på NIKU.

Viktig bevis i straffesak

En malingsundersøkelse var et viktig bevis i en sak som var oppe i Eidsivating lagmannsrett på nyåret (se Nye dommer). Inventar i en fredet stue på Koppang i Østerdalen var tatt ut og solgt. Tingretten kom til at inventar som «bare» hang på veggen, ikke var en del av fredningen. Lagmannsretten kom imidlertid til at også hjørneskap, hyller og en klokke var omfattet. Retten viste blant annet til en malingsundersøkelse som NIKU hadde utarbeidet mellom tingrett og lagmannsrett. NIKU hadde undersøkt malingslag i overgangen mellom skap og vegg. Dette viste at veggene var malt flere ganger, men at skaper og hyller hadde vært der hele tiden. De var festet til umalt vegg, og så var det malt inntil møbelet. Lagmannsretten la vekt på at det ved fjerning av henge-møblene ville «komme til syne umalte striper i det freddede panel» (s. 13).

- Det er flere metoder for å gjøre malingsundersøkelser, og faget er i stadig utvikling, sier Jon Brønne. - Man kan gjøre undersøkelser ved hjelp av røntgen-, infrarød- og UV-undersøkelsesteknikker. I en undersøkelse av Synn-visstua som står på Glomdalsmuseet, skulle vi finne ut om dekoren på veggen var opprinnelig fra da stua ble oppført i 1744 eller en sekundær overmaling. Ved å dusje ren alkohol på limfargedekoren i et skriftfelt på veggen, fremkom etter noen sekunder en annen skrift under. Denne var ikke synlig for det blotte øye, men var synlig på UV-monitoren. Etter halvannet minutt forsvant skriften igjen, men da hadde jeg tatt bilder av de underliggende tekstfeltene. Overmalingen viste seg å være fra 1808. Vi har også brukt røntgen for å se på konstruksjoner inne i veggene.

Alderen på stokker i veggen kan bestemmes ved hjelp av såkalt årringsanalyse – dendrokronologi. Da bores det ut prøver fra stokkene, og så analyseres årringene. Dette ble gjort med stua på Koppang. NIKU fikk oppdraget 22. desember i fjor. 4. januar forelå rapport som fastslår at de nyeste stokkene var fra 1809, med andre ord at stua ble bygget da. Det viste seg å stemme godt. I en innberetning fra Riksantikvaren i forbindelse med flytting av

stua i 1974 heter det: «Byggmester Kløften hadde under rivingen, som avtalt, gjort sine notater, og kunne opplyse at inne i en bladskjøt i tømmerveggen bak peisen i storstuen var innhugget årstallet 1809.»

Jobber på oppdrag – små og store

Brønne trekker frem at NIKU har veldig sammensatt kompetanse, og at de samarbeider tett internt. De er derfor godt rustet til å løse mange ulike oppgaver. ØKO-KRIMs erfaring fra saken på Koppang er at NIKU jobber raskt og har godt øye for hva som er relevant, hva det er viktig å få svar på i den enkelte sak.

– Vi gjør både små og store jobber, avhengig av hva oppdragstaker og saken krever. Vår viktigste oppdragsgiver er Riksantikvaren, som vi tidligere var en del av. Vi jobber imidlertid for andre også, for eksempel Statsbygg og Det Kongelige Hoff. NIKU har vært sterkt involvert i restaureringen av Oscarshall på Bygdøy i Oslo.

Brønne kan ikke huske at NIKU har jobbet direkte for politiet. Det normale vil nok være at oppdraget går gjennom vernemyndighetene, slik det gjorde i saken om stua på Koppang. En undersøkelse kan koste fra

20-30 000 til en halv million kroner.

– Timeprisen er som en billig advokat, fra 800 til 1130 kroner, opplyser Brønne.

NIKU kan også gi en pris på hva det vil koste å reparere skade på fredede bygg og lignende. Det kan være aktuelt når det er spørsmål om å fremme erstatningskrav i straffesaker hvor kulturminner er påført skade.

Det gode vitnemål

– Har du noen innspill til oss som spør ut eksperter som dere i retten?

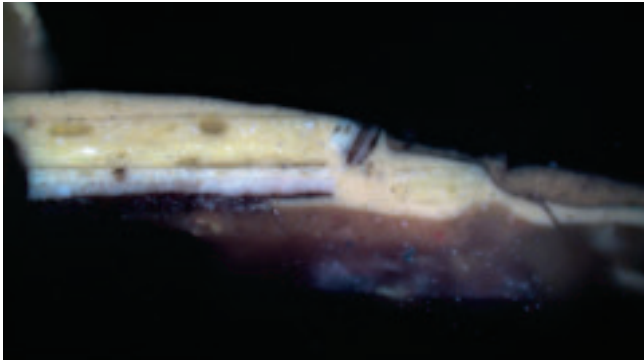
– Dette er åpenbart vanskelig materie for en jurist, som andre spesialområder jurister må sette seg inn i en sak. Spørsmålene bør helst være såpass åpne at vitnet får rom til å fremme nyanser, ikke bare si ja eller nei. Ellers er det viktig at vitnet selv er flink til å forklare seg, og til å fremme det viktige i saken selv om det ikke blir spurt direkte om det. Og så må det gjøres klart for vitnet på forhånd hva som er tema for vitnemålet. Jeg synes gjennomgående jeg får god behandling og ordentlige spørsmål av aktørene i retten, sier Jon Brønne.

Ved å analysere boreprøver av stokkene kan NIKU aldersbestemme tømmeret i et bygg. Dermed kan det fastslås når bygget er oppført. Metoden kalles dendrokronologi.

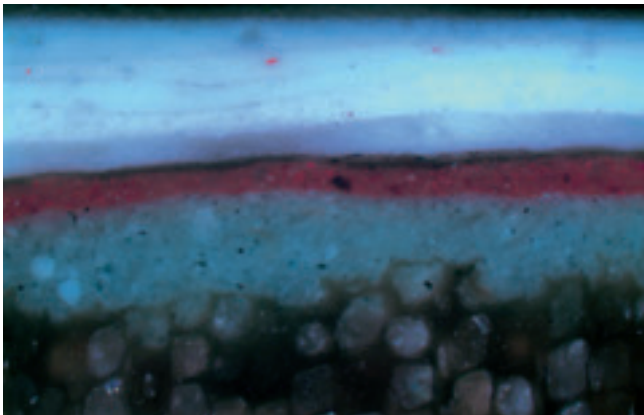
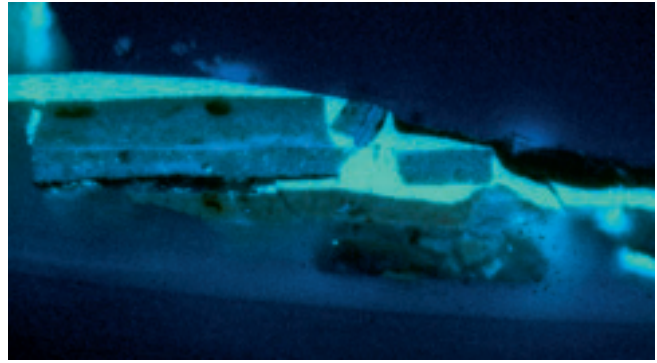
I barfrøstua på Koppang var de yngste stokkene felt vinterhalvåret 1808-1809, altså var bygget ferdigstilt sommeren 1809 eller kort tid etter. Bildet viser veggen hvor matskapet i stua har stått.

Foto: Jan Michael Stornes, NIKU

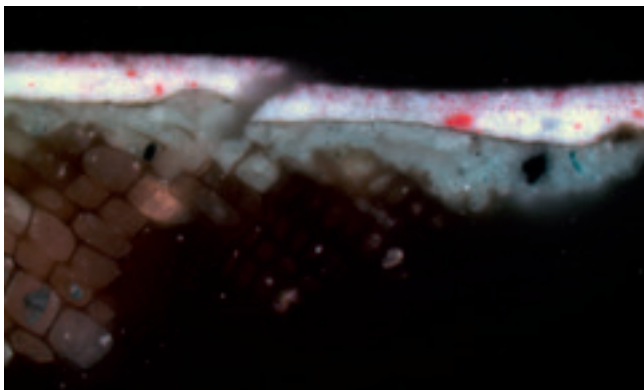
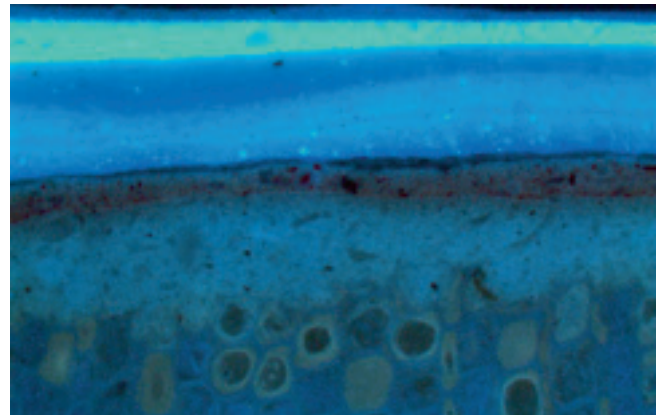

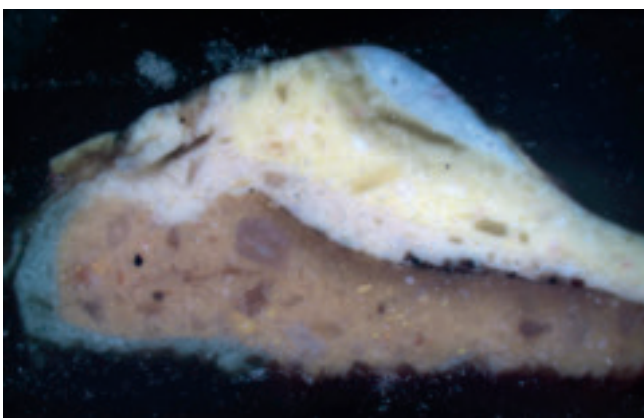
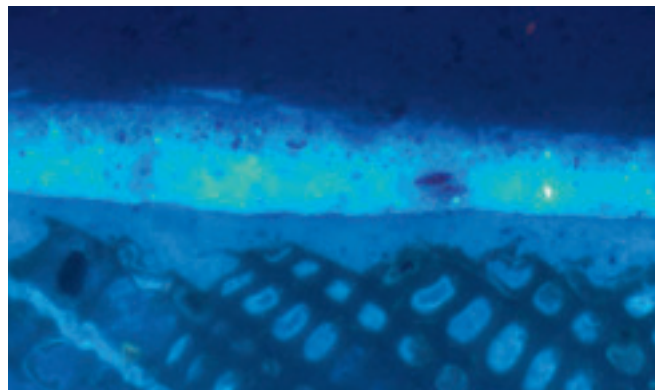
Fargesnitt fra vegg med veggens fargelag.

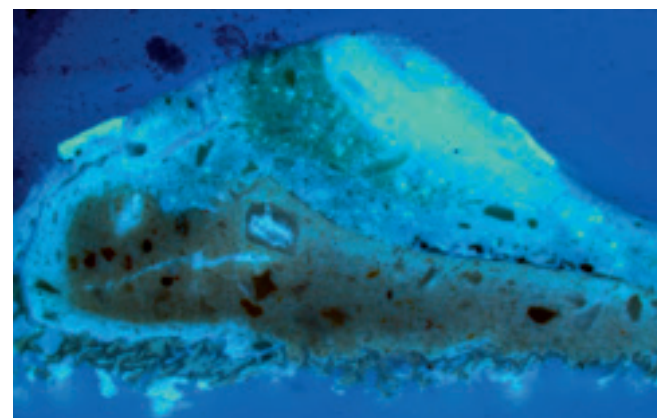
Snitt av dør- og vindusgerikter. Listene var originalt malt med samme blå farge som hjørneskapet.

Snitt fra teksttavle som er innfelt i veggpanelet, også originalt malt blå som skap og listverk.

Snitt av materialprøve fra vegg der et av hjørneskapene har stått. Snittet viser et blå fargelag i bunnen som med stor sannsynlighet stammer fra hjørneskapet. Over den blå ligger veggens originale farge som også kan sees på fargesnittet fra vegg. De samme fargelagene er funnet langs sporene etter alle hengemøblene.

Snittbildene er tatt i pålys og UV. Bildene er tatt av Brit Heggenhougen, NIKU.

Foretaksstraff – utvalgte emner

I hvilke miljø saker er foretaksstraff riktig? Hva bør man særlig tenke på i arbeidet med slike saker?

Av politiadvokat Arne Kjønsdal, Agder politidistrikt

I hvilke saker bør foretaksstraff anvendes?

Ved kumulative og/eller anonyme feil vil foretaksstraff (bot til selskap) være eneste måte å få strafflagt handlingen på. I Ot.prp. nr. 27 (1990-91) s. 6 annen spalte er det uttalt: «Straffansvaret for foretak er av supplerende karakter. Det personlige ansvaret beholdes i prinsippet usvekket.»

I saker hvor både vilkårene for individuell forfølgning og foretaksstraff er oppfylt, bør reaksjonsvalget styres av følgende vurdering:

Hvilket samlet sett av reaksjoner vil best ivareta de allmenn- og individualpreventive hensyn?

Hvilke sett av reaksjoner antas best egnet til å skjerpe aktsomheten til de som handler på vegne av foretak?

Et godt eksempel i så måte er saker etter plan- og bygningsloven. Ved ulovlig terrenginngrep i 100-metersbeltet bør både byggherre og entreprenør normalt straffeforfølges. Da sender en et klart signal både til eier og entreprenør, noe som i neste omgang forhåpentligvis skjerper aktsomheten hos eiere av strandeieendommer og til entreprenørbransjen.

Straffeloven § 48 b gir for øvrig en smørbrødsliste over hvilke momenter som skal hensyntas i vurderingen av om foretaksstraff skal ilegges. Disse momentene behandles ikke nærmere her.

Status til de som avhøres

Siden det er foretaket som er mistenkt, har ansatt eller person som har handlet på vegne av foretaket som utgangspunkt forklaringsplikt som vitne etter de vanlige bestemmelsene i straffeprosessloven. Person med lederansvar bør gis status som mistenkt hvis det er en reell mulighet for at han kan pådra seg personlig ansvar som følge av instruksjonsmyndighet og/eller styringsrett. I spesielle tilfeller må også en fornærmet avhøres som mistenkt. Dette vil være aktuelt hvis personen på grunn av egen uforsvarlig handling kan pådra seg personlig straffeansvar. for eksempel etter arbeidsmiljøloven § 19-2.

Kravet til subjektiv skyld

Det er en relativt utbredt misforståelse at skyldkravet er tilnærmet objektivt for foretaksstraff.

Rt 2002 s. 1312 er oppklarende i så måte. Saken gjaldt unnlatte flagging etter verdipapirlovgivningen. Lagmannsretten hadde uttrykt seg uheldig/feil om kravet til subjektiv skyld ved bruk av foretaksstraff.

Høyesterett uttalte om dette:

«For at foretaksstraff skal kunne anvendes, må det etter dette enten foreligge skyld – forsett eller uaktsomhet – hos en enkeltperson som handler på vegne av foretaket, eller anonyme og/eller kumulative feil.»

Eller litt forenklet sagt; en eller annen må ha utøvet skyld på vegne av foretaket.

Det underliggende straffebud vil i så måte være bestemmende for kravet til subjektiv skyld.

Hvilke selskapstyper kan straffes?

De selskapstypene som kan straffes er listet opp i straffeloven § 48 a annet ledd. Enkeltpersonsforetak er listet opp som en av foretaksformene som kan straffes. I Rt 2007 s. 785 er det slått fast at foretaksstraff ikke kan brukes mot enkeltpersonsforetak uten ansatte og oppdragstakere.

Botens størrelse

Oppad er det ingen begrensning i bøtestørrelsen. Det kan gis bøter i millionklassen. Eksisterer det noen grense nedad? I Ot.prp. nr. 27 (1990-91) s. 31 annen spalte er følgende sagt: «Kommisjonen mener at det er viktig at bøtenivået settes høyt ved foretaksstraff. Den preventive virkningen av straffen vil bli betydelig svekket hvis bøtestrafen ikke griper merkbart inn i foretakets økonomi.»

Dette er fulgt opp med følgende uttalelse i Innst. O. nr. 55 (1990-91) s. 4 første spalte: «Bøtenivået for foretaksstraff bør generelt ligge vesentlig høyere enn bøtenivået for personlig ansvar for samme overtredelse.»

I ØKOKRIMs skriftserie nr. 17 (2005) s. 50 annen spalte sies det at foretaksstraff bare unntaksvis skal settes lavere enn 50 000 kroner. Kommentaren er gitt til forurensningsdelen i boken, men antas å gjelde generelt for alle typer miljøkriminalitet.

Hvis det vurderes foretaksstraff og det er aktuelt å sette boten lavere enn 50 000 kroner, bør en etter min mening som regel henlegge saken. Foretaksstraffen er fakultativ, og en bør på et tidlig stadium i etterforskningen ta stilling til om saker som vil gi så lav bot fortjener bruk av etterforskningsressurser. Det viktigste argumentet for å gjøre et foretak strafferettslig ansvarlig er at dette vil kunne gi straffebestemmelsen økt allmennpreventiv virkning, altså å bidra til å skjerpe bedriftsledernes aktsomhet, jfr. Ot. prp. nr. 27 (1990-91) s. 6 annen spalte. Bøter på under 50 000 kroner er etter min mening

neppe egnet i så måte. Ved utmåling av foretaksstraff skal momentene i straffeloven § 48 b hensyntas.

Hvem kan vedta boten på veggen av selskapet?

For alle selskaper som har styre må styret eller den som tegner firmaet undertegne forelegget, jfr. Ot. prp. nr. 27 (1990-91) s. 38 første spalte. I praksis underskriver kun styrets leder forelegget.

Stillas

Et aksjeselskap som drev med stillasutleie, satte i mai 2008 opp dette stillaset. Mellom veggen og stillaset var det ca. 1 meter, og det var ikke satt opp innvendig rekkverk. På høyder over 2 meter er det krav til innvendig rekkverk når åpningen er større enn 0,3 meter. En arbeider falt ned og bedriften ble ilagt en bot 65 000 kroner.

Sprengning

Et aksjeselskap som drev med sprengning, sprengte høsten 2007 ut denne tomten i Søgne i Vest-Agder. Byggetillatelsen ga lov til oppføring av en hytte som skulle gli inn i terrenget med minimale terrenginngrep. Entreprenøren sjekket ikke tillatelsen før han satt i gang med sprengningsarbeidene. Boten ble fastsatt til 130 000 kroner.

Prokurafullmakt må antas å gi rett til å vedta forelegg på foretakets vegne.

Ifølge straffeprosessloven § 84a tilligger partsrettighetene for foretaket den person som foretaket utpeker. Det er viktig å sørge for at foretaket på et så tidlig stadium som mulig utpeker en partsrepresentant.

Sukkertøymaskin

Kristiansand Dyrepark ASA vedtok i 2006 et forelegg på 100 000 kroner etter at en 18 årig sommervikar fikk kuttet av en finger i denne sukkertøymaskinen. Forelegget gjaldt manglende opplæring i bruk av maskinen samt at et beskyttelsesdeksel manglet.

Utvidet hytteparadis i strandsonen Fikk bot på 120 000 kroner

Av Margrete Torseter, politiadvokat/miljøjurist, Salten politidistrikt

Et ektepar med hytte i skjærgården i Rødøy kommune i Nordland utvidet hytteparadiset sitt langt utover tillatelsene. De bygde anneks, badstu, klesbod, kaihus, grillbu, utkikkbu, kaianlegg, naust, bølgebryter og oppstillingsplass for bil. I tillegg var hele eiendommen ned til fjæresteinene gjerdet inn. Resultatet ble 120 000 kroner i bot for brudd på plan- og bygningsloven og friluftsløven.

Fylkesmannen i Nordland anmeldte byggingen i november 2007. Anmeldelsen omfattet da hele 11 ulovlige tiltak som var gjennomført frem til ut på 2000-tallet. Slike saker er sjeldne i Nord-Norge, og dette ble en strandsonesak av stort omfang for Salten politidistrikt.

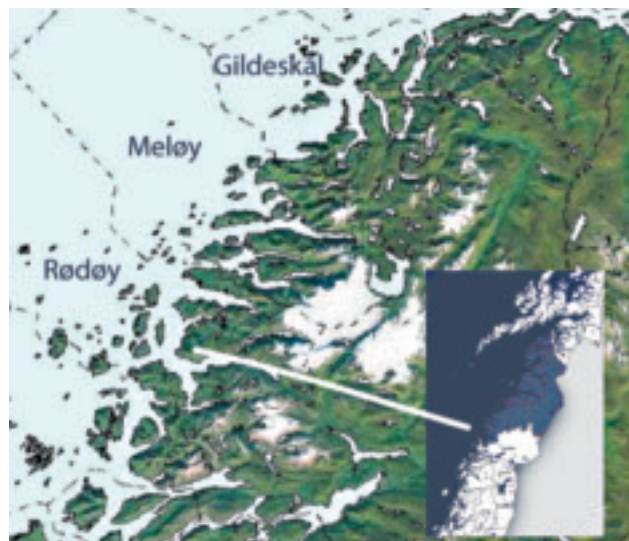
Allerede i november 2006 tok Rødøy kommune tak i forholdene. Da ble første anmodning om redegjørelse rundt mulig ulovlige tiltak sendt til ekteparet. De fikk etter hvert anledning til å sende inn byggesøknad i ettertid, men denne ble avslått for de fleste av tiltakene. Ekteparets klage til fylkesmannen medførte kun mindre endringer i vedtak om riving, men denne prosessen er i skrivende stund (februar 2010) ikke helt avsluttet. Det er likevel på det rene at det meste av det de har bygd må fjernes.

Politiet fikk foretatt takst av eiendommen med og uten de ulovlige tiltakene, i tilfelle inndragning av verdiøkning etter straffeloven § 34, dersom noen av tiltakene skulle få stå igjen.

Forvaltningssaken drøye, og derfor valgte politiet den 30. mars 2009 å utstede forelegg. Det ble gitt med forbehold om mulig inndragningsforelegg relatert til verdiøkning som følge av de ulovlige tiltak. Ekteparet ble bøtelagt for inngjerdingen (friluftsløven § 39 jf § 3 første ledd) og bruk av de diverse tiltakene (plan- og bygningsloven § 110 første ledd nr 3 jf § 93 første ledd bokstav a, i og j jf § 86a jf § 17-2). De ble altså bøtelagt for bruken av de ulovlige tiltakene, ikke for selve byggingen, siden den lå så langt tilbake i tid at forholdet var foreldet. Dette har egen hjemmel i § 110 nr 3.

Foreleggene ble først ikke vedtatt, og hovedforhandling ble berammet for Rana tingrett. Det ble fra forsvarers side blant annet hevdet at forholdene var foreldet, noe aktor avviste. Uka før hovedforhandlingen ble begge foreleggene likevel vedtatt. På grunn av at den ene ektefellen stod som eier av en del av eiendommen, og den andre som fester av den andre delen av eiendommen, ble straffereaksjonen løst slik at forelegget til den ene var på 80.000 kroner og til den andre på 40.000. Det ble da tatt hensyn til inntektsforhold og hvilke overtredelser det var snakk om.

I Nord-Norge er strandsonen lang, og det er ikke så tett befolket. Presset på strandområdene er derfor ikke like stort som i enkelte områder i sør. Men strandperlene blir i takt med velstandsøkningen mer og mer utsatt for press også her, og det er derfor viktig å være i forkant og markere seg i de mer alvorlige sakene som kommer opp. Vi er sånn sett noe heldigere stilt her nordpå.

Slutten av selve gjerdet som går helt ned i havet

En del av de ulovlige tiltakene med bølgebryteren til venstre i bildet

Eiendommen med den lovlige hytta i bakkant

Nattjakt på hjort

– politi og påtalemyndighet ved et veiskille?

Av politiadvokat Trygve Ritland, Hordaland politidistrikt

De siste årene har et voldsomt engasjement blitt utløst blant jegere her vestpå rundt saker knyttet til nattjakt på hjort. Polititjenestemenn som driver med jakt har også ulike oppfatninger omkring dette.

Flere saker i retten har endt med frifinnelse. Den mest kjente av disse er Balestrandsaken, som fikk sin endelige avgjørelse i Høyesterett 12. juni 2009 (Rt. 2009 s. 792), og hvor frifinnelsen av jegeren i Gulating lagmannsrett ble opprettholdt. Nå har Gulating lagmannsrett også opprettholdt frifinnelsen av jeger i avgjørelse 22. oktober 2009 (LG-2009-63089). Denne dommen er rettskraftig. Jeg var påtaleansvarlig og aktor i denne siste saken, og mener disse avgjørelsene nå må få følger for politiet og påtalemyndighetens tilnærming til nattjakt på hjort.

Den siste saken startet med at politiet 17. oktober 2007 ca. kl.0040 får melding om skudd i området Dyngeland i Fana i Bergen. Det er mistanke om tyvjakt. Politipatruljen ankommer Dyngeland ca. kl. 0110, og påtreffer jeger og medhjelpere, før man ca. kl.0130 går ut på jor-det der hjorten ligger.

På dette tidspunktet regner det og er svært mørkt, slik at lommelykter må benyttes ute i terrenget. Det er ikke noe naturlig lyskilde fra månen. Ved ankomst der hjorten ligger registrerer tjenestemennene pustelyder fra hjorten, og jegeren blir beordret til å stikke dyret, hvorpå dyret blir stille.

Jeger og medhjelper vommer dyret, som så blir overlatt til politiet og etter hvert til Viltneemnden. Viltforvalteren kontakter politiet et par dager senere og forklarer at jegeren må ha skutt et dårlig skudd. Prosjektilet har truffet dyret i halsen på venstre side og deretter gått ut av dyret i halsen på høyre side i bogen.

Etter å ha påvist dette for politiet, blir hjorten partert. I senere obduksjon av de parterte delene anfører veterinær og sakkyndig såret på venstre side mest sannsynlig som inngangshull og høyre side som utgangshull, og at dyret neppe døde momentant. I så fall var det et trefpunkt klart i strid med anbefalingene til jegerprøven. Jegeren var med i et jaktlag der man hadde avtale med ettersøksring, hvilket innebærer at det er mulig å ha ettersøkshund på stedet innen 4 timer etter at skuddet er falt. Avtalen er imidlertid ikke garanti for at ettersøk iverksettes innen 4 timer.

Tiltalen som utferdiges omhandler overtredelse av viltloven § 19, og er vid.

I forbindelse med hovedforhandling for Bergen tingrett og senere for Gulating lagmannsrett var det helt klart et

problem at ikke hele hjorten umiddelbart ble tatt vare på med tanke på senere obduksjon. Dette gjorde at bevisføring knyttet til skuddets plassering og dødelighet ikke fikk kraft nok, og kun polititjenestemennenes observasjoner var ikke tilstrekkelig når det gjaldt vurderingen av om dyret var i live ca. kl. 0130. I eventuelt fremtidige saker bør derfor hele dyret sikres umiddelbart, med tanke på obduksjon.

Vedrørende lysforholdene under jakten vektlegger Gulating lagmannsrett i sin dom 22.oktober 2009 jegerens opplysning om tilstrekkelig lysforhold til å skyte ca. kl. 00.40.

Når det gjelder mulighet for ettersøk legger Gulating lagmannsrett til grunn at det er tilstrekkelig å komme i gang med organisering av ettersøk, selv om dette ikke kunne iverksettes før tidligst ca. kl. 0700, altså nesten syv timer etter at skuddet falt. Retten legger herunder til grunn mulighet for et sveip med ettersøkshund, men tar ikke stilling til hvordan ettersøksekvipasjen kommer seg opp der hjort er skutt uten å bruke kunstig lys. Nå vil det nok normalt ta noe tid å få organisert et ettersøk, og i ettersøkssammenheng kan det også være naturlig å la dyret få legge seg til i sårleie før ettersøket startes.

Samlet sett viser avgjørelsene at det skal svært mye til for å kunne overprøve en jegers egne vurderinger, når det ikke foreligger krav til objektivt konstaterbare referansekriterier.

Nattjakt på hjort kan være forsvarlig dersom de naturlige lyskildene er til stede. Måneskinnsjakt, med fullmåne og snø på bakken, kan gi bedre sikt og lys enn en mørk og regnfull vestlandsdag. Samtidig er hjorten også roligere og mindre bevegelig om natten. I en undersøkelse foretatt i Møre og Romsdal, «Bedre hjortejakt 2003», fremgår det at risikoen for skadeskyting minsker om kvelden og natten. Imidlertid fremgår det også klart av denne undersøkelsen at de aller fleste jegerne foretok nattjakten og uttaket i de perioder det var fullmåne, og følgelig antakelig brukbare naturlige lysforhold. Forholdene som er betenkelige, og som politiet har tatt tak i, er jo nettopp der det er fravær av objektivt konstaterbare og naturlige lyskilder.

Med Balestrandsaken og avgjørelsen i Gulating lagmannsrett 22. oktober 2009 er muligheten til å forfølge eventuell klanderverdig jakt nesten umulig, og i hvert

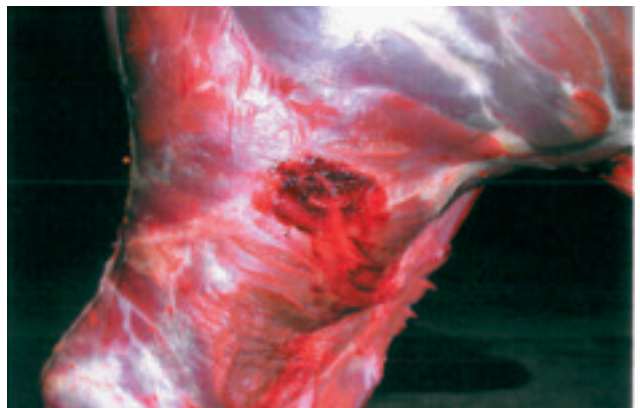
Over: Hjorten som ble skutt

Til høyre: Bilder av skuddsåret

fall ikke uten svært omfattende og kostbar etterforskning. Det eneste hinderet som nå synes å gjenstå er avklaringen Høyesterett ga i sin avgjørelse inntatt i Rt. 1989 s. 973, om forbud mot bruk av kunstig lys ved ettersøk.

Vestlandet gror til, og bøene kryper ned mot bebyggelse. Det mottas klager fra publikum på sjenerende skyting nattetid. Hjortestammene rundt om i landet har økt betydelig de siste årene, og man aner en konflikt mellom ønsket om avskyting og forvaltning av hjortestammen, og kravet til human jakt. Noen grunneiere vestpå holder av eget initiativ igjen – med private forbud mot nattjakt. Selv med slike private forbud er det mulig å oppnå 100 % avskyting av kvoten.

Min mening er likevel at det nå haster for lovgivende myndigheter å gi en avklaring om det skal fastsettes objektivt konstaterbare kjøreregler for nattjakt, for eksempel med forbud mot jakt i bestemte tidsperioder av døgnet. Slik situasjonen er i dag, er den enkelte jegers vurdering av jaktsituasjonen nesten det eneste som kan tillegges vekt. Det medfører at politiet og påtalemyndigheten står ved et veiskille i forhold til hvordan nattjakt på hjort skal prioriteres videre.

INVITASJON TIL FAGSEMINAR I MILJØKRIMINALITET

TRONDHEIM

25 – 27 AUGUST 2010

ØKOKRIM v/Miljøteamet ønsker med dette å invitere representanter fra Riksadvokaten, Statsadvokatene, Politidirektoratet, Sysselmannen på Svalbard, samt politidistriktets miljøkoordinator og påtalejurist med særlig ansvar for miljø saker til det årlige fagseminaret i bekjempelse av miljøkriminalitet.

Seminaret vil bli holdt på **Quality Hotel Augustin, Trondheim**, i tiden **25. august kl. 1200 til kl. 1400, 27. august 2010**

Program vil bli ettersendt.

Kurspris per deltager er **kr 3 075,-** (inkluderer kursmateriell, møtelokaler, overnatting og helpensjon). Dagpakkepris for de som ikke skal overnatte eller spise middag er **kr 485,-** per dag og person.

Alle deltagere må selv besørge bestilling av reise.

Påmelding skjer elektronisk til konsulent Silke Baas Hartmann silke.hartmann@politiet.no telefon 23 29 11 58.

Påmeldingen skal inneholde opplysninger om navn, tittel, tjenestested, telefonnummer og e-postadresse. Det er viktig at de som ikke skal overnatte orienterer om det i påmeldingen.

Deltakerne betaler ved avreise fra hotellet. Dersom noen ønsker å få tilsendt faktura fra hotellet etter endt seminar, må vi få beskjed om dette på forhånd.

Bindende påmelding innen fredag 28. mai 2010.

ØKOKRIM ønsker velkommen til et faglig interessant seminar.

– Det viktigste er at viltet ikke lider overlast

Av politiadvokat Tarjei Istad, ØKOKRIM

Frifinnelsene etter viltloven § 19 kan føre til nye regler. Seniorrådgiver Arild Sørensen, Direktoratet for naturforvaltning (DN), kjenner igjen problemstillingene sakene fra Balestrand og Fana reiser. DN har ut fra blant annet disse sakene satt ned en arbeidsgruppe for å se hva som eventuelt kan gjøres for å sikre human jakt uten dagslys.

– Å skyte på bøen er en human jaktform hvis den utøves riktig, men problemet oppstår når det er fare for bomskudd utover den risiko man må kunne godta. I saken fra Fana synes retten å ha lagt seg på en relativ liberal forståelse av § 19. Det må vi bare ta til etterretning og så jobbe med regelverket.

Viltet må ikke lide

I arbeidsgruppa sitter Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Skogeierforbund, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Norsk Kennel Klub, Statens naturoppsyn og Direktoratet for naturforvaltning.

– Arbeidsgruppas mål er å komme frem til en felles virkelighetsforståelse av felling i den mørke delen av døgnet, og videre hva man kan gjøre for å sikre at den er forsvarlig. Skyting på morgensiden i månelys når hjorten står i ro på innmarksbeite, vil for eksempel absolutt kunne være forsvarlig. Poenget er at det må være godt nok lys til å kunne se hva du skyter på – kjønnet på dyret osv. Vi ser også på bruk av kunstig lys, ettersøkshund og annet som går inn i vurderingen av om jakten er human.

Sørensen peker på at for skjønnsmessige regler gjør det vanskelig for jegeren å avgjøre om han er på rett side av loven. I tillegg viser rettspraksis at straffesakshåndteringen blir usikker.

– Utfordringen er å lage regler som er forståelige og som aksepteres i slik grad at de etterleves i praksis. Det viktigste er imidlertid at viltet ikke lider. Inhuman jakt vil skade jaktas anseelse, og det er ingen tjent med, sier Sørensen.

Norske regler for norske forhold

Arbeidsgruppa ser på alle sider av saken, og Sørensen er også kjent med reglene i våre naboland.

– Reglene i Sverige og Danmark er annerledes og passer ikke uten videre på norske forhold. Hensynene bak disse reguleringene bygger i større grad på tradisjon og et behov for bestandsregulering.

Arbeidsgruppa ser ikke på spørsmålene rundt bevissikring i saker om mulig ulovlig felling.

– Hvem som skal obdusere osv. må avgjøres av politiet, sier Sørensen.

Gruppa tar sikte på å være ferdig med sitt arbeid i løpet av våren 2010. Innstillingen vil være en anbefaling til direktoratets ledelse.

Studium i bekjempelse av fiskerikriminalitet

Av politioverbetjent Henny Irene Bech i PHS, ØKOKRIM

Fiskerikriminalitet er miljøkriminalitet som rammer det ytre miljø, og er dermed en krenkelse av de marine bioressursene i havområdene Norge forvalter (Skagerak, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet). Flere områder innen miljøkriminaliteten kjennetegnes av at de lovstridige handlinger finner sted innen en virksomhet som i seg selv er lovlig, men som ofte innebærer en uopprettelig skade på miljøet. Det ulovlig, urapporterte og uregulerte fisket er ett av de største problemene som forvaltningen av fiskebestandene står overfor i dag. Hvis dette fisket får fortsette, vil marine fiskebestander kunne bli så utarmet at de ikke lengre kan utgjøre en ressurskilde verken for mennesker eller maritime arter. Dette kan dermed være med og true en viktig næringsvirksomhet og ikke minst det marine økosystemet for fremtiden.

Norske myndigheter har i den senere tid opplevd at store kvanta fisk er tatt opp fra disse havområdene og at dette fisket ikke er blitt rapportert eller kvoteavregnet. Det er snakk om verdier for flere milliarder kroner hvert år. Dumping av fisk som ikke det enkelte fartøy og/eller nasjon har kvoter på er også et stort og økende problem i farvann Norge har jurisdiksjon over.

Denne type kriminalitet er omfattende, og håndtering av slike saker krever spesialkompetanse. Samarbeid med andre myndigheter og organisasjoner er helt nødvendig. Kampen mot ulovlig fiske er også et internasjonalt problem, og må bekjempes gjennom et bredt internasjonalt samarbeid.

Norge har gjennom internasjonale konvensjoner og avtaler forpliktet seg til å ivareta og håndheve lover og regelverk knyttet til denne type kriminalitet. I Riksadvokatens sentrale prioriteringer anses ulovlig, urapportert og uregulert fiske (uuu-fiske) som alvorlig miljøkriminalitet og som et av de prioriterte områdene for politiet å etterforske og iverksette. Det er derfor viktig at politiet, påtalemyndigheten og forvaltningsmyndighetene har høy faglig kompetanse for å etterforske disse straffesakene.

Polithøgskolen ønsker, som et ledd i å heve politi- og påtalemyndighetens kompetanse i disse sakene, å tilby et studium i bekjempelse av fiskerikriminalitet, med oppstart høsten 2010. Søknadsfristen til studiet er satt til 15. mai 2010. Studiet er et samarbeidsprosjekt mellom de mest sentrale aktørene i disse sakene, Kystvakta, Fiskeridirektoratet og politiet.

Studiet ble høsten 2009 avlyst på grunn av for få søkere fra politiets egne rekker. Det var imidlertid svært stor interesse for studiet fra de to viktigste samarbeidspartnere våre på dette området, Kystvakta og Fiskeridirektoratet.

Studiet ble gjennomført første gang i Bodø høsten 2008 - våren 2009, og gikk i Bodø, fordelt med samlinger over 6 måneder. Studieplanen er noe revidert fra den gang og studiet blir nå fordelt over et helt studieår. Studiet gir

til sammen 20 studiepoeng. Studiet er arbeidskrevende og vil kreve god faglig forståelse og motivasjon av den enkelte for å lære mer om dette spennende fagfeltet.

Målgruppen er først og fremst ansatte i Politi- og Påtalemyndigheten, Kystvakten og Fiskeridirektoratet som har eller er tiltenkt en kontroll og/eller et etterforskningsansvar for å bekjempe fiskerikriminalitet i sitt distrikt. Søkere fra andre offentlige direktorater eller tilsynsmyndigheter, som har eller er tiltenkt dette ansvaret, kan også komme i betraktning til opptak ved studiet.

Utdannelsen baserer seg på seks obligatoriske samlinger hvorav en uke på Kystvaktens base på Sortland, tre av ukene vil gå på Kystvaktens kompetansesenter på Haakonssvern i Bergen, mens de to siste ukene vil bli avholdt i Oslo. Tidspunktene for samlingene er ennå ikke satt. Studentene bør i første del av studieåret søke seg til en av de samarbeidende etaters arbeidsteder for hospitering. Dette vil henge sammen med den første av to fagoppgaver som skal leveres i studiet. Studentene som blir tatt ut til studiet må regne med stor grad av egenstudie gjennom hele studieåret. Studiet avsluttes med en skriftlig individuell eksamen høsten 2011.

Studentene skal etter gjennomført utdanning bla kunne redegjøre for omfanget av, innholdet og konsekvensene av ulike typer fiskerikriminalitet herunder uregulert fiske, overfiske, dumping, uregistrert fiske, urapportert og ulovlig fiske. De skal også kunne si noe om de miljømessige konsekvenser ved fiskerikriminalitet. Studentene skal videre kunne anvende de vanligste straffebud i den praktiske kontrollen og etterforskningen samt anvende og vurdere relevante etterforskningsskritt innenfor fiskerikriminalitet på de ulike stadier i disse sakene. De skal videre vise god kjennskap til de samarbeidende etaters ansvarsområder, tjenester, metoder og hvilken type samarbeid de ulike aktørene kan tilby for å forebygge eller reagere innen denne type kriminalitet.

Studentene skal også kunne redegjøre for forskjellen på kontroll gjennomført av tilsynsmyndighet, og etterforskning/ iverksettelse knyttet til ulike former for fiskerikriminalitet. Det viktigste i studiet vil være selve fisket, kontrollen, avdekkingen, etterforskningen, bevisinnhenting frem til førstehåndsomsetning av fisk dvs til landingen av fisket.

Det er politioverbetjent Henny I. Bech, innbeordret til Polithøgskolen fra Miljøteamet ved ØKOKRIM, som er fagansvarlig for oppbygging og gjennomføring av studiet.

Mer informasjon om studietilbudet vil finnes på Polithøgskolens nettsider: www.phs.no eller ved å kontakte Henny I. Bech på telefon 915 71 728 evt. e-post: henny.irene.bech@phs.no

Rev huset – fikk bot

En mann i Vestby i Akershus fikk revet huset sitt uten å ha innhentet rivingstillatelse fra kommunen. Dette innebar brudd på plan- og bygningsloven § 110 nr 2 jf § 93 første ledd bokstav d. Huset var i tillegg regulert til bevaring.

Samtidig fikk han oppført to støttemurer, noe som ikke kunne gjøres uten tillatelse etter § 93 første ledd bokstav e jf bestemmelser i lokal reguleringsplan.

For disse overtredelsene vedtok tiltakshaver en bot på 50 000 kroner. Forholdene var nesten to år gamle, og det var ikke grunn til å tro at det lå noe økonomisk motiv bak rivingen. Den som foresto rivingen fikk som ansvarlig utførende, jf § 98, lik bot for de samme forholdene. Han vedtok også forelegget, og hadde mistet sin sentrale godkjenning som ansvarlig utførende.

Huset før riving

Under rivingen

Etter riving

Ulovlig hummerfiske er brudd på havressursloven

Etter havressurslovens ikrafttredelse 1. januar 2009 er straffehjemmelen for ulovlig hummerfiske denne lovs § 60. Bestemmelsen om fredningstid er fortsatt den samme: Forskrift 22. desember 2004 nr 1878 om utøvelse av fisket i sjøen § 34a, som for denne bestemmelsen er hjemlet i havressursloven § 16. Denne hjemmelsrekken ble brukt i forelegget mot en mann som hadde fisket hummer i Tvedestrand i september 2009.

Han hadde satt teinene på 18 meters dyp. Forelegget hadde derfor også en post om brudd på forskriften om fisket i sjøen § 33 (3), hvorefter krabbeteiner i hummerfredningstiden skal settes på minst 25 meters dyp mellom svenskegrensen og Varnes fyr på Lista. I tillegg var fluktåpningen i teina under 60 mm, jf forskriften § 33a første ledd, og teina var ikke riktig merket, jf § 73 (1).

Boten ble 12 000 kroner.

Propell laget hull i merd

Et oppdrettsanlegg på Nordmøre har vedtatt et forelegg på 300 000 kroner etter en rømming av om lag 3 300 laks vinteren 2008. Under lossing av smolt kom brønnbåten propell borti merden, slik at det ble et hull på 4-5 m². Laks rømte ut av hullet.

Det var dårlig vær og mørkt, og brønnbåten var større enn den som vanligvis ble benyttet.

Forelegget gjelder brudd på kravet til særlig aktsomhet for å hindre at fisk rømmer, som nå er hjemlet i akvakulturforskriften 17. juni 2008 nr 822 § 37 første ledd første punktum.

Skipperen på brønnbåten fikk en bot på 20 000 for brudd på akvakulturloven § 12 om forsvarlig bruk av utstyr som brukes i oppdrettsvirksomhet.

Skjød fire hjort på 19 sekunder

En mann på Nordmøre har fått 8 000 kroner i bot etter at han høsten 2008 skjød fire hjort på 19 sekunder. Politimesteren i Nordmøre og Romsdal finner at jegeren med dette utsatte dyra for fare for unødig lidelser. Jakten skjedde ca kl 1230 på dagen.

Se også artikler om viltloven § 19 om human jakt i dette nummeret av Miljøkrim.

Forelegget gjelder i tillegg brudd på jaktforskriften 22. mars 2002 nr 313 § 27 første ledd om å forvise seg om påskutt dyr er truffet eller ikke, idet jegeren ikke undersøke om påskutt dyr var truffet før han skjød neste dyr.

Sveising og sikkerhet

Under opplæring i sveising med gassflamme i 2008 sørget ikke Stovner videregående skole for god nok sikkerhet for elevene. Det ble ikke stilt til rådighet tilfredsstillende personlig verneutstyr. Skolen sjekket heller ikke at elevenes private verneutstyr var godt nok.

For dette fikk Oslo kommune v/ordføreren bot på 75 000 kroner for brudd på arbeidsmiljøloven jf forskrift 26. februar 1998 nr 179 om varmt arbeid §§ 7 og 12. Boten ble vedtatt. I retten ville påstanden ha vært 100 000 kroner

Hauk, ikke due

Under duejakt i Enebakk i Akershus høsten 2008 kom en mann i skade for å skyte en hønsehauk. Han meldte selv fra til kommunen om hendelsen og vedtok et forelegg på 4 000 kroner for å ikke i tilstrekkelig grad ha forvisset seg om at fuglen han skjød på var et lovlig jaktobjekt. På gjerningstidspunktet innebar dette brudd på fredningsprinsippet i viltloven § 3, slik at straffebestemmelsen var viltloven § 56 første ledd første straffalternativ. Fredningsprinsippet er fra 1. juli 2009 videreført i et forvaltningsprinsipp i naturmangfoldloven § 15, hvorefter overtredelse er straffbar etter denne lovs § 75.

Statens naturoppsyn og politiet – tverrfaglig og samlet miljøkontroll i utmark

Av politiførstebetjent Haakon Haaverstad, regionkontakt Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat, M.Sc.
Nordre Buskerud politidistrikt

Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat har eget statlig naturoppsyn ved Håvard Kjontvedt, slik det er i andre verneområder i landet vårt. Men i forbindelse med opprettelsen av reservatet ble det fremmet forslag om midler til egen politistilling, noe som etter stor innsats fra blant andre ordførere og politidistriktene faktisk ble gjennomført. Stillingen er operativ og skal i hovedsak ivareta politioppgavene knyttet til reservatet og andre miljørelaterte oppgaver i regionen. Dermed var grunnlaget lagt for et solid samarbeid mellom Statens naturoppsyn (SNO) og politiet. Reservatet for øvrig er forvaltet gjennom en lokal modell, der forvaltningsstyret er plassert på kommunalt nivå, med Hege Jaren, Rollag kommune, som forvalter. Dette gir et ytterligere godt samarbeid.

Denne modellen for ivaretagelse av naturverdiene i et naturreservat er et spennende prosjekt å delta på. Og når kampen om å få tildelt ressurser er vunnet, er fordelene ved modellen mange. Det tverrfaglige samarbeidet er solid fundamentert, med skogfaglige, forvaltningsmessige og polissære fag representert. Man er vel noe heldig stilt her: både forvalter, oppsyn og politi har naturfaglig kompetanse, og lokalkunnskapen er behørig dekket opp. Felttjenesten dekkes godt opp gjennom to politimyndigheter med prioritet på «å komme seg ut». Tett dialog og jevnlig møter med oss tre gir god informasjonsflyt, og muligheter for å «sparre» med hverandre når problemstillinger dukker opp. Samtidig er dette et spørsmål om rollefordeling og ansvarsområder, noe det er helt avgjørende å ha fokus på. Noen oppgaver glir

over i hverandres stillinger, mens andre oppgaver skal man ikke befatte seg med. Her kan ikke alle gjøre alt, og alle kan ikke være med på å bestemme alt.

Samarbeidet mellom lokalt oppsynspersonell, Statens naturoppsyn og politiet er helt avgjørende for å ivareta tilsyns- og miljøkontrolloppgavene i utmark, ikke minst i det momentet et gitt sted i utmark blir et åsted der etterforskning og straffeprosess slår inn. Politiet har det overordnede ansvar for all kriminalitetsbekjempelse, og benytter seg derfor av personell med begrenset politimyndighet, som ivaretar denne rollen når politiet ikke har kapasitet. Politiet må følge opp dette arbeidet, veilede og støtte innsatsen i felt dersom man ikke selv har kapasitet til å være med ut. For miljøkriminalitet får sjelden prioritet med trange politibudsjetter, liten bemanning og stor arbeidsmengde.

Men vi må også ha overskudd til å delta i den proaktive tjenesten i utmark, delta i det holdningsskapende arbeidet, opplysningsarbeidet og i kontrollen med de lovlige og ønskede aktivitetene i naturen. Forebygging av og avdekking av miljøkriminalitet er et særdeles tid- og innsatskrevende arbeid, som det i liten grad er rom for i den daglige polititjenesten. Spesialisering ser derfor ut til å være veien å gå.

Med politistillinger reservert til miljøkriminalitet ser man at mulighetene og resultatene i forbindelse med vern av disse viktige verdiene øker. Lovverket er omfattende, oppgavene er mange, innsatsen fra etatene bør koordi-

neres, og den gode kompetansen er avhengig av kontinuitet. Men stillingene er i fåtall. Det er derfor desto viktigere at de ressursene vi har, utnyttes på best mulige måte. Den tverretatlige dialogen er da helt sentral, fylkesmiljøforaene er eksempler på dette, og nettverkene knyttes også sammen av for eksempel ØKOKRIMs årlige miljøseminar og Norsk Miljøpolitiforening (www.nmpf.net).

Erfaringene fra Buskerud så langt er meget gode, og jeg anser dette som noe av det mer hensiktsmessige som har skjedd innen det feltrelaterte miljøkrimarbeidet vårt. Det skal ikke stå på argumenter dersom dette er en modell man ønsker å kopiere i andre deler av landet!

Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat

- Norges største skogreservat, 148 km²
- Opprettet 5. desember 2008
- Ligger i Nore og Uvdal, Rollag og Sigdal kommuner
- Skal bevare et stort og sammenhengende naturskogsområde med naturlig plante- og dyreliv og naturlige prosesser som foregår i skog

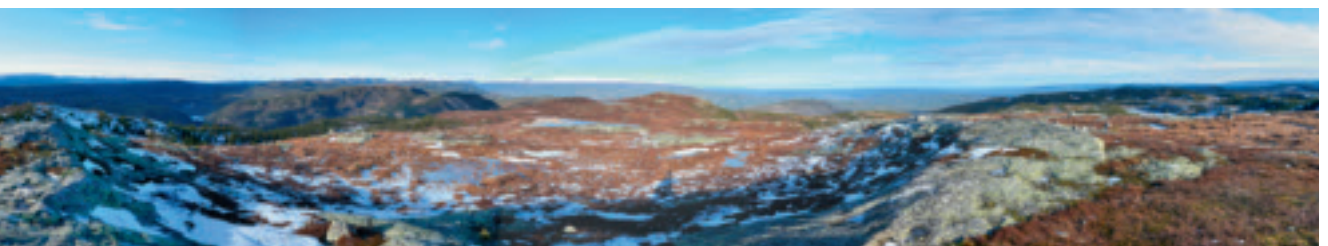
Gammel død ved utgjør et viktig habitat for sjeldne sopper og lavarter, og er dermed viktig for økologien i gammel skog.

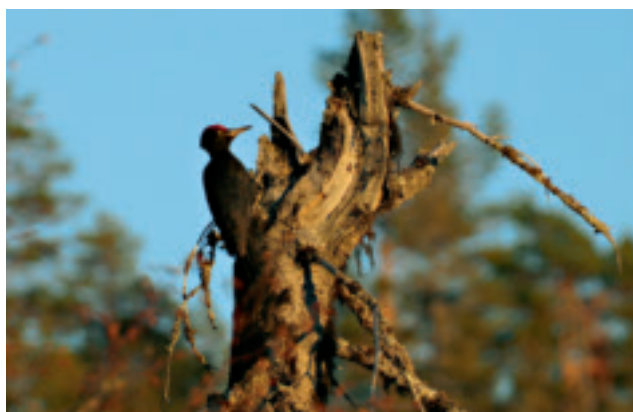
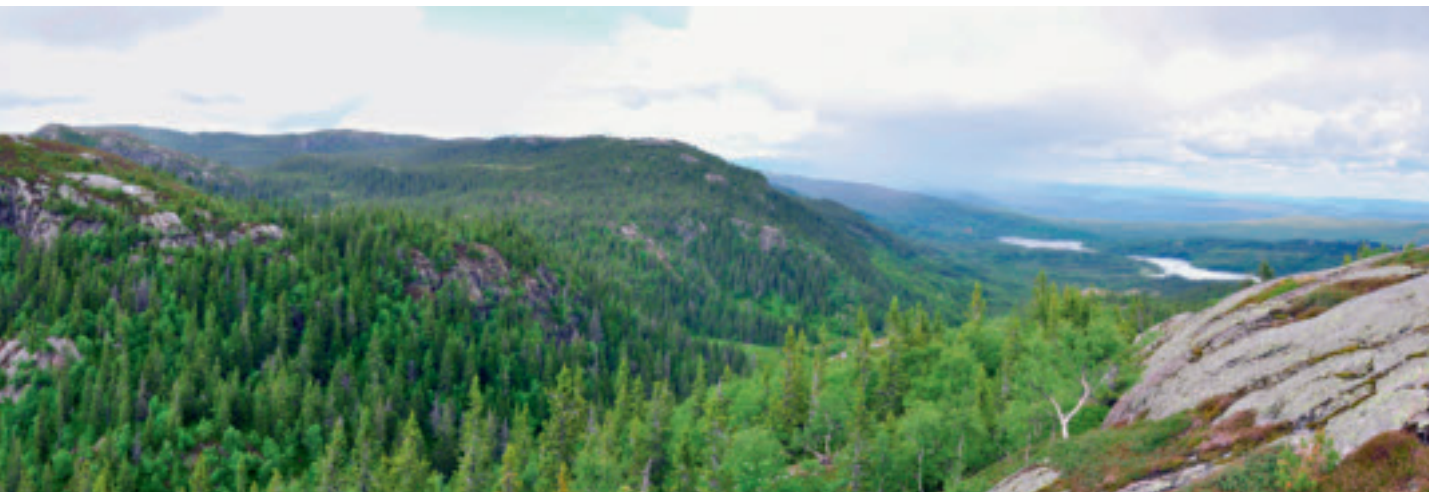
Fra Bjørnåsen i reservatets sydlige områder. Juni 2009.

Spor etter ulovlig motorferdsel i reservatet. Desember 2009.

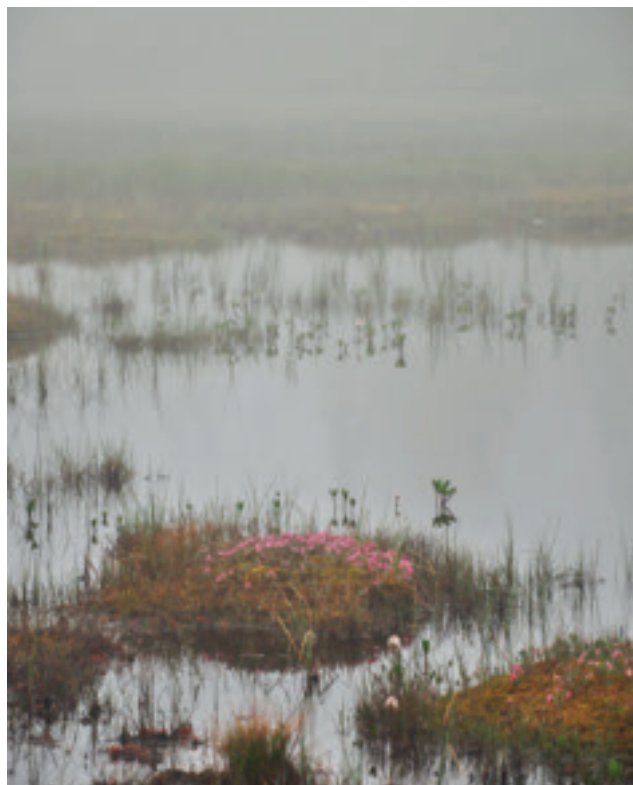
Panorama fra Slettefjell, 905 m.o.h.

Svartspett (*Dryocopus maritius*), en av seks spettearter som er registrert i reservatet.

Ulvelav (*Letharia vulpina*) er rødlistet som sårbar. Arten er giftig og ble tidligere benyttet i ulveåter, derav navnet.

Trolsk stemning i reservatet, slike stunder som Theodor Kittelsen har beskrevet mang en gang. Nøkken er ikke langt unna. Juni 2009

AKSJON STRANDSONE

Fitjarøyene 14-15. april 2008

Av politiadvokat Hallvard Gardshol Bjørndal, Haugaland og Sunnhordland politidistrikt.

Samarbeid mellom politi og kommune ga reaksjoner mot ulovlig bygging i strandsonen.

Jeg har vært jurist med ansvar for ytre miljø i Haugaland og Sunnhordland politidistrikt siden 2005.

De siste årene har det vært mye fokus på ulovlig bygging i strandsonen. Flere kommuner har hatt kartlegging og oppfølging av ulovlige byggeprosjekt i strandsonen.

Haugaland og Sunnhordland politidistrikt er et distrikt med lang strandsone og mange attraktive sjøtomter. Fra 2005 og frem til aksjonen var det likevel ikke kommet inn en eneste anmeldelse for overtredelse av plan og bygningsloven i strandsonen.

Jeg initierte derfor sammen med Stord lensmannskontor en aksjon for å undersøke tilstanden i en av distriktets kommuner.

Viktig å sende signal

Formålet med aksjonen, i tillegg til å avdekke eventuelle ulovligheter og straffeforfølge disse, var å oppnå en allmennpreventiv effekt mot ulovlige tiltak. Det har i tiår fremstått som til dels risikofritt å bygge uten tillatelse. Kommunene har i liten til ingen grad kontrollert eller fulgt opp ulovligheter, og uansett ikke anmeldt forholdene.

Det var også fokus på entreprenørens rolle i den ulovlige byggingen. De fleste grove overtredelser i strandsonen krever en entreprenørs medvirkning, av hensyn til kompetanse og tilgang til maskiner for å utføre større bygge- og gravearbeid. Ved å straffeforfølge entreprenøren og eventuelt inndra gevinst, vil man oppnå en allmennpreventiv virkning overfor bransjen mot å involvere seg i slike prosjekter.

Kommunen må være med

En absolutt forutsetning for å gjennomføre en slik aksjon fra politiet, var at den aktuelle kommunen var interessert i å forfølge eventuelle overtredelser som ble avdekket. Kommunen er tilsynsmyndigheten og sitter på informasjon og kunnskap om bebyggelsen i strandsonen som er nødvendig for å skille lovlige fra ulovlige tiltak.

Legitimiteten til straffeforfølgning ville undergraves dersom kommunen etter at eventuelle ulovligheter var avdekket, tillot ulovlighetene. Den allmennpreventive effekten ville også begrenses dersom kommunen ga inntrykk av at tilgivelse ville bli gitt.

Fitjar kommune pekte seg ut som et aktuelt område å undersøke. Fitjarøyene utgjør til sammen 381 øyer, holmer og skjær og består av unike lyngheier og et attrak-

tivt kyst- og øymiljø, og er av den grunn utsatt for et stort utbyggningspress.

I 1986 (NOU 1986 nr. 13) kom det forslag om å gjøre øyene om til en nasjonalpark, men dette ble ikke noe av grunnet sterk lokal motstand mot regulering. Kommunen ønsket selv å forvalte området i samsvar med dens unikhet.

Fitjar kommunen ved ordfører Rydland var interessert i å delta i aksjonen. De hadde sett at ulovlig bygging syntes å bli et problem, men de hadde ikke hatt kapasitet til selv å følge opp.

I tillegg inviterte vi med en journalist fra Bergens Tidende, for å gi oss mest mulig omtale av vår aksjon og på den måten oppnå størst mulig allmennpreventiv effekt.

Fylkesmannen i Hordaland ved Miljøvernavdelingen tok kontakt med oss da de fikk høre om aksjonen, og lurte på om de kunne få være med. De hadde tilfeldigvis nettopp blitt tildelt 150 000 kroner fra Miljøverndepartementet til prosjekt om nettopp strandsoneproblematikken.

For at aksjonen skulle ha noen effekt, var det nødvendig å komme over størst mulig område på kortest mulig tid. Politidistriktet disponerer ikke båt. Kystvakten sa seg villig til å stille med kystvaktskipet Tor, som ble basen for vår aksjon, samt lettbåter som raskt brakte oss rundt i Fitjarøyene.

Kystvaktskipet «Tor» som ble brukt i aksjonen

Mange ulovligheter avdekket

14-15. april 2008 avholdt Haugaland og Sunnhordland politidistrikt aksjonen. Bergens Tidende og lokalaviser sørget for en bred mediedekning om aksjonen. Medi-ene har fulgt opp sakene etter som etterforskningen har skredet frem, forelegg er utstedt og frem til hovedfor-handlinger ble avholdt i Sunnhordland tingrett høsten 2009.

Spesielt interessant har det vært å lese blogginnlegg til avisartiklene. Aksjonen skapte sterkt engasjement blant mange leserne. Noen bloggere mente vi burde konsen-tere oss om å «fange tyver og drapsmenn», og ikke ta lovlige borgere for litt bygging. Andre syntes det var på tide at noe ble gjort og håpet at det nå endelig ville bli rettferdighet overfor dem som respekterte loven mot dem som bare tok seg til rette.

I etterkant av aksjonen gjennomgikk vi funnene med kommunen. Det ble konstatert 20 ulovlige tiltak. Det omfattet peiser, flytebrygger, kaier, boder og et stort moloanlegg. I tillegg var det flere naust som fremstod som omgjort til rorbuer med beboelse. Disse krevde yt-terligere undersøkelser for å konstatere om det var ulov-lige tiltak, hvilket kommunen selv ville følge opp senere.

Vi ble enige med kommunen om oppfølging av 4 tiltak som fremstod som de mest alvorlige, med sikte på an-meldelse til politiet. Juni 2008 anmeldte Fitjar kommune de fire tiltakene.

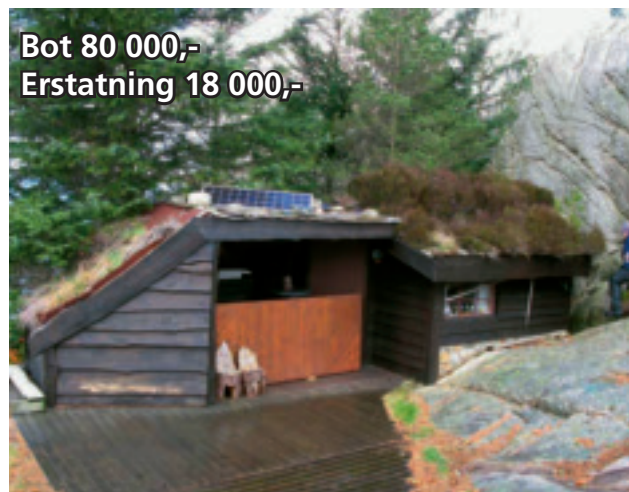
Disse fire tiltakene var

1)

Ulovlig vei og kaianlegg på Ålforø. Bøtelagt for bruk av ulovlig oppførte tiltak med 100 000 kroner, samt erstat-ning med 15 000 kroner til Fitjar kommune for utgifter til saksbehandlingen med den ulovlige byggingen. Et-ter at siktede gikk i dialog med Fitjar kommune og ville tilbakeføre de ulovlige tiltakene, ble boten redusert til 75 000 kroner. Vedtatt.

**Bot 75 000,-
Erstatning 18 000,-**

**Bot 80 000,-
Erstatning 18 000,-**

2)

Kamuflasjehytte, platting og kaianlegg på Vestre Teis-tholmen. Det ble tatt ut tiltale med sikte på krav om tilbakeføring av de ulovlige tiltakene som et borgerlig rettskrav jf. straffeprosessloven § 3. Tiltakshaver ble dømt i Sunnhordland for bruk av de ulovlige tiltakene til 80 000 kroner i bot, erstatning til Fitjar kommune for utgifter til saksbehandlingen med den ulovlige byggingen med 18 000 kroner. I tillegg ble domfelte dømt til å tilbakeføre, dvs. rive og fjerne materialene fra «hytte» og terrasse. Anket. Behandles av Gulating lagmannsrett august 2010.

3)

Bod, kai og glasshus på Avløppet. Eiendommen var eid i sameie mellom 6 søsken. Det ble lagt til grunn at sameierne hadde avtalt eksklusiv bruk for de forskjellige tiltakene. Forelegg ble utstedt til de to søsknene som hadde oppført bod og brukt bod og glasshus. Dømt i Sunnhordland tingrett til henholdsvis 35 000 og 40 000 kroner i bot og erstatning til Fitjar kommune for utgifter til saksbehandlingen med den ulovlige byggingen med 12 000 kroner. Anket. Behandles i sin helhet av Gulating lagmannsrett august 2010.

4)

Ulovlig moloanlegg og veianlegg. Domfelte var gitt dispensasjon til å bygge en mindre molo på ca 20 meter for å gi beskyttelse mot havet. Tiltakshaver valgte i samråd med entreprenøren å bygge en molo på motsatt side i bukten på 35 x 4 meter, for å kunne kjøre inn anleggs-maskiner til øya. I tillegg sprengte han og fylte ut en vei på ca 70 meter fra moloen og inn til vågen. Dette tiltaket var ferdigstilt fra entreprenøren sin side januar 2008, og således ikke foreldet.

Entreprenør fikk bot på 100 000 kroner, samt inndrag-ning på 300 000 kroner for betalingen for arbeidet. Ved-tatt.

Byggherre nektet vedta bot på 200 000 kroner. Han ble dømt i Sunnhordland tingrett til 220 000 kroner i bot, samt erstatning med 15 000 kroner til Fitjar kommune for utgifter til saksbehandlingen med den ulovlige byggingen. Vedtatt.

Byggherre:

*Bot 220 000,-
Erstatning 15 000,-*

Entreprenør:

*Bot 100 000,-
Inndragning 300 000,-*

Erfaringer og veien videre

Aksjonen har så langt vært vellykket og nyttig. Samtlige forhold som er anmeldt, har ført til følbare forelegg eller dommer.

Vi har fått gjennomslag for erstatning til kommunen for saksbehandlingen kommunen har måttet gjennomføre som følge av de ulovlige tiltakene. Dette vil kunne inspirere kommunene til å prioritere slike saker, da de har anledning til å få dekket i hvert fall vesentlige deler av sine utgifter med slikt arbeid. Det kan virke som at kommunene ikke har sett mulighetene til slik erstatning tidligere, til tross for at den er hjemlet i deres egne gebyrregulativ.

I tillegg har vi fått gjennomslag for tilbakeføring av ulovlig oppførte tiltak som et borgerlig rettskrav som kan behandles i forbindelse med straffesaken jf. straffeprosessloven § 3. Dette vil gjøre veien mye kortere for å fjerne ulovlige tiltak, og vil ha en preventiv effekt mot ulovlig bygging.

Dette skal nå prøves igjen i lagmannsretten, hvilket kan være nyttig for å få avklart hva som kreves fra forvaltningen for at slike borgerlige rettskrav skal kunne tas til følge i straffesaken.

Forhåpentligvis vil disse resultatene medføre flere anmeldelser fra kommunene for grove overtredelser. Så langt har det imidlertid ikke kommet flere anmeldelser. Media har gitt mye god omtale om aksjonen, og satt fokus på ulovlig bygging i strandsonen som et problem som

nå kan medføre konsekvenser. Bruk av media slik vi gjorde det under aksjonen, er imidlertid også en utfordring.

Avtalen med Bergens Tidende var at man ikke skulle skrive om aksjonen med bilder av ulovlige tiltak før saken var ferdig etterforsket og påtaleavgjort. Det viste seg snart å være umulig, da andre medier fikk nyss om aksjonen og skrev om den, jf. artikkel om «På jakt med Kystvakten» av lokalavisen Sunnhordland. Bergens Tidende kunne da ikke unnlate å skrive om aksjonen.

Vi hadde heldigvis en god dialog med Bergens Tidende hele tiden angående publiseringen. Etter mitt syn opptrådte avisen ryddig og ivaretok hensynene til de mistenkte ved å gi dem anledning til å uttale seg før artiklene kom i avisen. Identifiseringen av eiendommene kom også etter at kommunen hadde etterprøvd lovligheten av tiltakene og anmeldt dem.

I forbindelse med anmeldelsene fra kommunen, ble de anmeldte på forhånd varslet av ordføreren at deres tiltak ville bli anmeldt, og de fikk anledning til å uttale seg til pressen i forkant av publiseringen.

Etterforskningsmessig var de ulovlige forholdene på forhånd dokumentert i forbindelse med aksjonen.

Ved å involverer media i en slik aksjon, bør man være seg bevisst hva man vil oppnå med dette. På forhånd bør man avklare med journalisten noen retningslinjer slik at ikke etterforskningen blir forstyrret av avisoppslag, eller uskyldige personer henges ut i avisen som følge av at politiet har invitert media med.

«Operation Illegal Trade in Traditional Medicine Products» – Operasjon TRAM

Av politioverbetjent Tuva Brørby, ØKOKRIM

En stor sak og mange oppslag i media ble det norske «bidraget» i en internasjonal aksjon mot illegal handel med truede dyre- og plantearter i februar i år.

I november 2009 mottok ØKOKRIM en forespørsel fra INTERPOL om å delta i en internasjonal aksjon rettet mot illegal handel med tradisjonell medisin, som inneholder produkter eller avledede produkter fra truede dyre- og plantearter og som står oppført på CITES-listen. Aksjonen skulle avholdes i løpet av februar 2010 og var den første internasjonale aksjonen av sitt slag. Operasjonen hadde navnet TRAM.

Hvorfor aksjon over landegrensene?

Illegal handel med truede arter utgjør en direkte trussel mot jordens arter og er et av verdens største illegale markeder. Utsiktene for god profitt, liten oppdagelsesrisiko og lave straffer gjør dette til et attraktivt marked for både små og store aktører. Etterretningsinformasjon indikerer at organiserte kriminelle blir mer aktive på området. Dette i tillegg til at 2010 er FNs naturmangfoldså og at vi i politiet over lengre tid har behandlet dette temaet noe stemoderlig, gjorde at dette var en invitasjon det var viktig at ØKOKRIM sa ja til.

Målet med aksjonen var i følge INTERPOL å samle etterretning og informasjon om illegal handel med tradisjonell medisin, øke folks bevissthet om kriminalitet knyttet til ulovlig bruk av faunaprodukter i tradisjonell medisin, øke internasjonal kommunikasjon, samarbeid og koordinering for å bekjempe slik illegal handel og håndheve loven korrekt når en overtredelse er avdekket.

Samarbeid ga resultat

ØKOKRIM tok kontakt med tilsyns- og kontrollmyndigheter som ville være aktuelle for en slik aksjon; Tollvesenet, Direktoratet for naturforvaltning, Mattilsynet og Legemiddelverket, for å høre om de ville delta i aksjonen. De var alle villige til å delta, og en samarbeidsgruppe ble etablert.

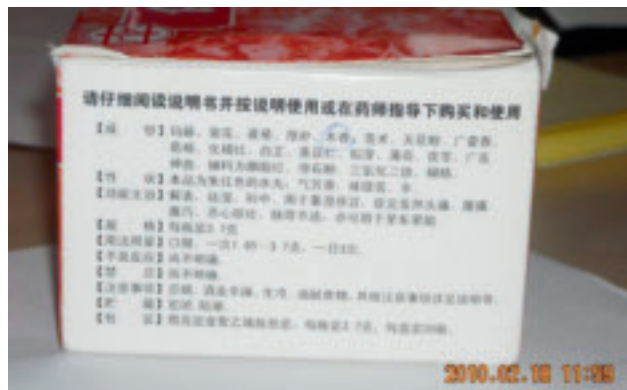
Det ble laget en aksjonsplan med overordnede mål, og som anga i hvilken grad i de ulike aktørene skulle delta. Tollvesenet spilte naturligvis en stor rolle i aksjonen, som førstelinjekontrollør av import til Norge. Tollvesenet skulle kontrollere post som gikk via postterminalen på Alnabru, og import og reisende som kom via Gardermoen flyplass. Det var på forhånd satt fokus på aktuelle eksportland. ØKOKRIMs rolle var å samordne og koordinere aksjonen og rapportere til INTERPOL.

Aksjonen resulterte i ca. 10 anmeldelser av større og mindre karakter. Et av beslagene ble gjort i butikk, og en av sakene gjaldt en større forsendelse der en mistenker at produktet, som er produsert av barken på planten/treet *Prunus Africana*, inngår i produksjonen av et pro-

dukt som markedsføres som et middel mot prostataproblemer. I tillegg fikk aksjonen god mediedekning, som bidrar til å øke folks bevissthet om hva de faktisk kjøper. Aksjonen førte også til at det ble etablert et godt samarbeid mellom politi og tilsynsmyndigheter. Det er viktig for fremtidige saker for lettere å kunne hjelpe hverandre og bruke hverandres kompetanse. I tillegg fikk aksjonen belyst de ulike ansvarsområdene til de kontrollorgan og tilsynsmyndigheter som deltok i aksjonen.

I forkant av aksjonen inviterte Direktoratet for naturforvaltning Jaap Reijngoud fra CITES-myndighetene i Nederland for å undervise alle de som deltok i aksjonen i tradisjonell medisin og hvordan man leser pakningene. Det ble uttrykt at dette var svært nyttig for samtlige etater, som nå fikk kompetanse til å lese pakningene med kinesisk og vietnamesisk innholdsfortegnelse.

Det var en viktig og nyttig aksjon, ikke bare for Norge, men også for resten av verden. I alt deltok 18 land. Norge var det eneste nordiske landet som ble med, men vi håper at flere land blir med ved neste anledning. I skrivende stund er ikke den endelige rapporten fra INTERPOL klar, men så langt dreier verdien av beslagene seg om over 10 millioner euro.

4000 stk. pellets «Bao Ji Wan» (*Saussurea costus* -fjelltistel) som skal være et middel mot mageproblem.

Manglende vedlikehold årsak til ulovlig utslipp

Av seksjonssjef Bjørn Bjørnstad, tilsynsavdelingen, Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif, tidligere SFT).

I 2009 kontrollerte Klima- og forurensningsdirektoratet ti tankanlegg. Felles for de fleste virksomhetene er at de har mangler i forhold til vedlikehold og risikovurdering. Dette er alvorlig fordi historien viser at manglende vedlikehold og risikovurdering ofte er en hovedårsak til ulovlige utslipp.

Flere av disse hendelsene er etterforsket av politiet og domfelt med betydelige bøter. Dette viser hvor viktig det er å fortsette med kontrollene i 2010. I tillegg er det avgjørende å få på plass en lagringsforskrift slik at krav til virksomheter som har tankanlegg blir tydeligere og dermed lettere å håndheve.

Mangelfullt vedlikehold er gjennomgående

Klif har siden 2005 gjennomført tilsyn med vedlikehold av utslippskritisk utstyr som tanker og rør i industrien i Norge. Tankanlegg med tilhørende utstyr ble kontrollert ved ti virksomheter i 2009. Vi påpekte mangler i forhold til vedlikehold og/eller risikovurderinger på alle bedriftene.

Felles for det vi avdekket er at risikovurderinger er mangelfullt utført og/eller mangelfullt fulgt opp. Det er også gjennomgående at utstyret på tankanlegget ikke er underlagt et forebyggende vedlikehold og at risikovurderinger og vedlikehold ikke er godt nok forankret hos ledelsen. Det er også et tilbakevendende funn at virksomhetenes vurderinger og konklusjoner om den tekniske tilstanden på tankanleggene ikke er godt nok kvalitetssikret.

Resultatene bekrefter det samme bildet som vi har sett fra tidligere års tilsyn av tankanlegg. Det er en gjennomgående mangel på tilstrekkelig oppmerksomhet rundt forebyggende vedlikehold.

Tilfellet Borregaard

Flere alvorlige hendelsene ved industrianlegg viser hvor alvorlige følger manglende vedlikehold kan få. I 2006 lakk 14 kubikkmeter fyringsolje ut i Glomma etter en mislykket påfylling ved kaia i Sarpsborg.

Utslipet kom fra en rørledning mellom havna og tankanlegget til Borregaard. Det ble oppdaget da de ansatte på fabrikken så oljeflak ved kaia. Senere viste det seg vedlikeholdet av rørledningen mellom kaia og lagertankene ved kaia ikke hadde vært godt nok. Virksomheten hadde heller ikke satt i verk risikoreduserende tiltak i forbindelse med lossingen.

Utslipet førte til oljeforurensning i nedre Glomma, inkludert et viktig fugleområde ved Fredrikstad. Borregaard ble anmeldt av oss og fikk en bot på to millioner kroner.

Det hører også til historien at Borregaard etter dette virkelig har tatt tak i det forebyggende arbeidet for å begrense faren for ulovlige utslipp.

Eksempelet med Borregaard er bare en av mange hendelser de siste årene der manglende vedlikehold har vært medvirkende årsak til skadelige utslipp. Dette viser hvor viktig det er å ha gjentatte kontroller med vedvarende fokus på vedlikehold og sikkerhet.

Må prioritere forebygging

Da Klima- og forurensningsdirektoratet begynte med de årlige kontrollene startet vi med de store oljeselskapene og deres tankanlegg (2005-06). Senere kontrollerte vi tankanlegg og bedrifter langs Glomma. De siste tre årene har vi også kontrollert små og store industrivirksomheter med tanker og rør som utgjør en risiko for miljøskade ved uhell eller utslipp.

Hensikten med kontrollaksjonene har vært å tydeliggjøre for virksomhetene at de må iverksette nødvendige tiltak for å forebygge utslippsfare fra sine tankanlegg. Tilsynet har fokusert på risikovurderinger, tekniske tilstand og hvordan anleggene er overvåket og sikret i forhold til utslippsfare.

Vi vet at forebyggende arbeid som vedlikehold og oppdaterte risikovurderinger er noe av det som lettest kan prioriteres ned i daglig drift. I de siste par årene med økonomisk vanskelige tider for store deler av industrien, er det ekstra viktig å følge med på virksomhetenes vedlikehold av utslippskritisk utstyr.

Lagringsforskrift

Mange tankanlegg og flere virksomheter har ikke særskilte krav knyttet til utslippskritisk utstyr som tanker og rør. Tilsyn og oppfølging av dette området er så langt i hovedsak hjemlet i internkontrollforskriften, som er generelle regler for det forebyggende arbeidet i virksomhetene. Kontrollene på tankanleggene har vist at det er behov for å tydeliggjøre krav til virksomhetene på dette området slik at de vet hva som forventes av dem for å forebygge ulovlige utslipp.

Det bør etter vår oppfatning utarbeides en egen «lagringsforskrift» for å skjerpe inn og tydeliggjøre våre krav til virksomheter som har tankanlegg. Klif arbeider derfor med regelverk for lagring av helse- og miljøfarlige kjemikalier og avfall. En slik forskrift vil gjøre det lettere for virksomhetene å vite hva som forventes av dem, den gir forurensningsmyndighetene bedre grunnlag for å håndheve strengt ved svikt i vedlikeholdet og politi og påtalemyndighetene har mulighet til å ilegge straff i de alvorligste sakene.

Flere kontroller

Vi følger opp alle de kontrollerte virksomhetene med frister for å rette opp avvikene, eventuelt nytt tilsyn eller tvangsmulkt inntil manglene er rettet opp. Resultatene viser at det fortsatt er behov for å følge opp tanker og rør i industrien med tilsyn og i tillegg utarbeide et nytt regelverk.

Klima- og forurensningsdirektoratet er også opptatt av faren for at industrien i økonomisk vanskelige tider nedprioriterer vedlikehold og annet forebyggende arbeid. Vi vil derfor følge dette nøye også i tiden som kommer. I 2010 vil vi kontrollere vedlikehold av utslippskritisk utstyr hos inntil 20 virksomheter med tankanlegg.

Nye lover og forskrifter 2010

Overtredelsesgebyr etter ny plan- og bygningslov kommer til sommeren

Ny plan- og bygningslov gir i § 32-8 kommunene anledning til å illegge overtredelsesgebyr ved de i bokstav a-l angitte overtredelser. Forskrift om når det skal utferdiges gebyr, størrelse på gebyr mv har nå vært ute på høring.

I høringsforslaget foreslås det gebyrer opp til 400 000 kroner for foretak og opptil det halve for privatpersoner. I § 17-3 er det foreslått en bestemmelse om at kommunen plikter å varsle påtalemyndigheten for gebyr illegges dersom saken gjelder «personskade eller alvorlig fare for personskade eller skade som rammes av bestemmelser i annet lovverk».

ØKOKRIM deltok i referansegruppe for forskriftsbestemmelsene om overtredelsesgebyr, se nærmere i artikkelen «Tosporet system i ny plan- og bygningslov» av politiadvokat Tarjei Istad i Miljøkrim 1-2009.

Byggesaksdelen i ny lov med forskrifter skal etter planen tre i kraft 1. juli i år. Mer informasjon om forskriftsforslaget finnes på Kommunal- og regionaldepartementets nettsted under hurtigvalget «Ny plan- og bygningslov».

Regjeringen foreslår nye regler om nødverge ved rovdyrangrep og bruk av åte

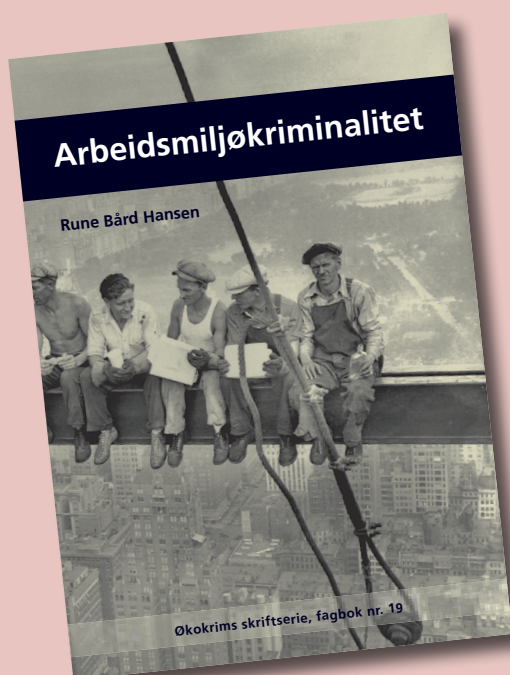
Ved Miljøverndepartementets P.r.p. 75 L foreslo Regjeringen 19. februar 2010 endring i reglene i naturmangfoldloven og viltloven om felling av vilt i nødverge og om bruk av åte. Forslaget utvider adgangen til å felle vilt til forsvar av husdyr, men terskelen for felling knyttes til om bestandsmål er nådd. Muligheten for nødvergefelling utvides om bestanden av jerv, gaupe og bjørn har vært klart over Stortingets bestandsmål i en 3-årsperiode. Dersom det motsatte er tilfelle i en ny 3-årsperiode, strammes adgangen inn igjen.

Videre senkes adgangen til å felle alle typer rovdyr i såkalt rovdyrssikker hegn.

Det foreslås ikke endringer for ulv, selv om blant andre Norges Bondelag, Norsk Bonde- og småbrukarlag og flere kommuner ønsket det.

Det foreslås en bestemmelse i viltloven til regulering av bruk av åte på jakt.

ØKOKRIM innga høringsuttalelse.

Boka kommer i salg 1. mai 2010 fra ØKOKRIM

Den blir sendt vederlagsfritt
til alle politidistrikter.

Politidistriktets miljøkoordinator – Er det noen utvikling?

Av miljøkoordinator Steinar Sunde, Agder politidistrikt

Fra første gang jeg var med på fagsamling i regi av ØKO-KRIM har det vært snakket om stillingsbrøk for miljøkoordinatorstillinga. Hverdagen så den gang ut til å være svært forskjellig i distriktene og det ser dessverre ikke ut til å være noen særlig bedring å spore i dag. Altfor mange distrikter har en kooordinator med noen få prosents stilling som kommer på toppen av andre funksjoner. Dette kan medføre at tjenestemenn som i utgangspunktet er interessert i oppgaven sier den fra seg på grunn av at rammevilkårene ikke er gode nok.

I Politidirektoratets (POD) rapport – prosjekt miljøkriminalitet fremkommer det at «prosjektgruppens anbefaling er at det som et minimum bør være én miljøkoordinator på heltid i hvert politidistrikt, mens større distrikter bør ha to tjenestemenn i hel stilling for å kunne etablere og utføre en fullverdig tjeneste» (POD 2003 s 59)

Videre står det at «...avgjørende for å lykkes er at tjenestemennene gis tilstrekkelig tid til å arbeide med miljø saker» (s 43)

Slik jeg leser dette har POD ryggen fri ved å si at det skal være miljøkoordinator i hvert politidistrikt (Miljørundskrivet 2008/008 - 4.4) Men på grunn av at det bare bør være og ikke skal være fulltidsstilling, har også Politimestrene ryggen fri dersom de, som i enkelte distrikt, har en miljøkoordinator i 20 % stilling. Så får det i praksis være opp til koordinatoren å utføre jobben på en måte som er i samsvar med krav og forventninger som stilles i PODs rundskriv 2008/008. En skal selvsagt være klar over at mange politidistrikt ikke har økonomi til å bekle alle stillinger, og langt mindre opprette nye. Dette medfører selvsagt harde prioriteringer. Likevel vil jeg hevde at å følge oppfordringen til POD, minimum en hel stilling, vil være en god investering for politidistriktene og det vil være avgjørende for «å utføre en fullverdig tjeneste for politidistriktene.

Miljøkriminalitet er et felt hvor det ikke er noen fare for å bli utlært. De seinere år har det vært en rekke endringer i lovverket, som ny havressurslov, plan og bygningslov og naturmangfoldslov for å nevne noen. Dette krever at koordinatoren må holde seg à jour og sørge for at miljøkontaktene gjør det samme. Politidistriktene har organisert arbeid med etterforskning forskjellig. I man-

ge distrikt som ikke har egne egnede etterforskningsgrupper, bør det etter mitt syn være miljøkoordinatoren som har spisskompetanse på etterforskning av miljø saker. Dette krever tid og innsats for å besitte.

Videre har politiet svært mange samarbeidspartnere på miljøfeltet, som oppsyns- og kontrollordninger, forvaltning, tilsynsorgan, interesseorganisasjoner etc. Ikke minst er det viktig å ha et nært samarbeid med miljøkontaktene og miljøjuristene internt. Det er mange en-somme ulver som sitter med miljø saker uten å ha «en gruppe» å spille på.

All kontrollvirksomhet med politimyndighet skal ledes og styres av politiet. At andre aktører med begrenset politimyndighet (BP) utfører kontroll betyr ikke at politiet skal lene seg tilbake og vente på å få anmeldelser på bordet. Tvert imot må politiet aktivt utøve kontroll og koordinere innsatsen som utøves med våre samarbeidspartnere, jf Politiinstruksen § 2-2 nr 6. Dette kommer klart frem blant annet i Stortingsmelding nr.42 (2004-2005), Stortingsprp. Nr.1 2007 og PODs tiltaksplan for bekjempelse av miljøkriminalitet 2006-2009.

Det ser ikke ut til at anbefalinger om hvordan ting «bør» være er nok til å få minimum en hel miljøkoordinatorstilling i hvert politidistrikt. Det ser derimot ut til at det er aksept og prioriteringer i politidistriktenes ledelse som er avgjørende. Det er uheldig hvis det fortsatt skal være slik at det blir den enkelte miljøkoordinators kamp mot ledelsen i det enkelte distrikt som blir utslagsgivende for miljøtjenesten. Jeg er klar over politimestrenes styringsrett, og begrensede muligheter for «tvinge gjennom» endringer. Likevel er det lov å håpe på enda klarere for-mulinger.

Avslutningsvis vil jeg presisere at jeg ikke tror at heltidskoordinator er det eneste saliggjørende for kvaliteten på distriktenes miljøinnsats. Det ville være å sette seg selv på en veldig høy hest. Tvert imot føler jeg ofte, som alle andre, at tiden ikke strekker til for å innfri egne og andres forventninger. Mange miljøkontakter og andre tjenestemenn uten formelt og særskilt ansvar for miljø, gjør en uvurderlig innsats på feltet. I bunn for miljøinnsatsen må altså rammevilkårene, altså minimum en full koordinatorstilling, utpekt jurist, og miljøkontakter som gis tid og rom, være tilstede for å sammen yte en fullverdig innsats. Selv er jeg i den heldige situasjon å være miljøkoordinator på heltid og taler slik sett for min syke mor, eller rettere sagt svigermor, ettersom jeg selv har full stilling....

Viktige dommer i miljø saker 2010

(Avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Høyesterett

Første foretaksstraff etter dyrevernloven i Høyesterett

HR-2009-2344-A

Høyesterett dømte 15. desember 2009 et slakteri i Oslo til 300 000 kroner i bot for brudd på dyrevernloven jf. forskrift om dyrevern i slakterier.

Saken gjaldt i korthet feilernæring av 85 sau og lam gjennom en helg før slakting. Dette førte til at ti dyr døde eller ble avlivet, samt at de øvrige dyrene led betydelig. Høyesterett kom i motsetning til lagmannsretten til at overtredelsen var grov, jf. dyrevernloven § 31 annet punktum, og til at det var grunnlag for foretaksstraff. Det ble blant annet vist til at slakteriet ikke hadde gjort alt som med rimelighet kunne kreves for å avverge uhellet. Bedre instruksjer kunne hindret hendelsen, som etter Høyesteretts syn berodde på «systemsvikt» (avsnitt 32).

For så vidt gjaldt botens størrelse måtte Høyesterett stake ut kursen, det foreligger ikke tidligere høyesterettspraksis om foretaksstraff for brudd på dyrevernloven. Høyesteretts vurdering er dog meget konkret. Det tas utgangspunkt i at slakteriets omsetning tilsier at det er «en stor og profesjonell aktør» (avsnitt 37). I motsatt retning vektlegges det at skyldgraden var alminnelig uaktsomhet og at overtredelsen var «situasjonsbestemt» (avsnitt 37).

Se for øvrig politiadvokat Arne Kjønstads artikkel om foretaksstraff på miljøområdet i dette nummeret av Miljøkrim.

Retten til informasjon om miljøet

Høyesterett 6. april 2010 (HR-2010-562-A)

Løvenskiold Vækerø hadde nektet å utlevere kart over gammel skog i Nordmarka til Naturvernforbundet. Det dreide seg om mer enn 2 500 teiger gammel skog.

Høyesterett kom til at Naturvernforbundet hadde krav på informasjon etter miljøinformasjonsloven 9. mai 2003 nr 31. Forekomsten og plasseringen av skogområder med spesielt arts mangfold, som slik gammel skog, er miljøinformasjon etter § 2 i loven, selv om det også er skogfaglige opplysninger, uttaler Høyesterett. En anførsel om at opplysningene var driftshemmeligheter ble avvist som «nokså teoretisk» (avsnitt 51). Miljøinformasjonsloven er et viktig redskap for miljøorganisasjoner. De bør bruke loven også for å skaffe seg best mulig fakta-grunnlag for å vurdere eventuell anmeldelse til politiet i saker hvor det er aktuelt. Det nevnes for ordens skyld at saken om Løvenskiold ikke var et slikt tilfelle.

Lagmannsrett

Satt skapet på plass

Eidsivating lagmannsrett 1. februar 2010

(LE-2009-99159)

Sommeren 2005 ble inventar fra en fredet stue på Kopang i Østerdalen tatt ut og solgt til en privatperson i Trysil. Nå har Eidsivating dømt selgeren, antikkkhandleren som formidlet handelen og kjøperen til betinget fengsel og bot. I tillegg må antikkkhandleren tåle inndragning av 110 000 kroner i fortjeneste, og fra kjøperen inndras inventaret salget gjaldt.

Selgeren er dømt for brudd på kulturminneloven § 27 første straffalternativ, mens de øvrige er dømt dom uaktsomt grovt heleri.

Nord-Østerdal tingrett kom våren 2009 til at kun veggbenker og tre store skap som var panelt inn i veggen kunne sies å omfattes av fredning etter bygningsfredningsloven 3. desember 1920 nr 2. Tingrettens domfellelse omfattet derfor ikke to hjørneskap, to hyller og en klokke som var med i tiltalen. Lagmannsretten legger større vekt på hva som etter fast oppfatning anses som en del av bygningen «i handel ogandel», dvs ved salg, skifteoppgjør, odelsløsning mv. Dermed kom den til at alt inventaret i tiltalen var omfattet av fredningen. Dommen innebar i så måte en skjerping i forhold til tingretten, men alle straffene ble gjort betinget fordi saken er nesten fem år gammel.

En anførsel om foreldelse førte ikke frem. Saken er anket til Høyesterett.

Viktige dommer i miljø saker 2010

(Avgjørelser fra Høyesterett samt lagmannsretts- og tingrettsdommer av prinsipiell betydning)

Tingrett

400 000 kroner i bot for ulovlige tiltak på hytta

Kristiansand tingrett 1. februar 2010

(09-183355MED-KISA/26)

En mann som gikk lenger enn tillatelsen tilsa ved bygging av hytte ved sjøen i Søgne i Vest-Agder, er i Kristiansand tingrett dømt til 400 000 kroner i bot for brudd på plan- og bygningsloven.

Det mest alvorlige forholdet var et vesentlig terrenginngrep, jf. plan- og bygningsloven § 93 første ledd bokstav i, som av retten beskrives slik:

«Det fremgår av det fremlagte billedmateriale og tegninger sammenholdt med skisse av tomte at det alt vesentlige av tomte er sprengt ut, slik at det opprinnelige terreng er fjernet, som også synliggjøres ved rettens befaring. Den høyeste skjæringen har en høyde på ca 6 ½ meter. Den totale utsprengte masse utgjør ca. 2000 kubikkmeter, som er delvis fjernet og delvis utplanert, slik at det på hyttas sydside er opparbeidet et 200 kvadratmeter flatplanert område.»

Retten kom til at dette var et vesentlig terrenginngrep i plan- og bygningslovens forstand, og til at utsprengningen gikk klart for langt i forhold til det som var forutsatt for å kunne tilpasse hytta til terrenget.

Straffebudet er plan- og bygningsloven § 110 nr 2.

Under straffutmålingen pekte retten med utgangspunkt i Rt. 2001 s. 110 på økningen i straffene på miljøområdet på 2000-tallet. Videre ble det lagt stor vekt på at utsprengningen innebar uopprettelig skade som ligger åpent i kystlinjen.

Domfeltes anke er sluppet inn til lagmannsrettsbehandling.

Ulovlig fylling ga bot og erstatning

Nedre Romerike tingrett 3. mars 2010

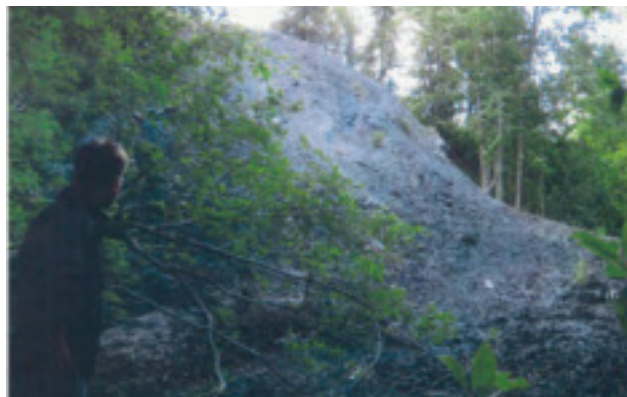
Et eiendomsselskap med fire ansatte fikk 60 000 kroner i bot for ulovlig deponering av masse nedenfor Blaker skanse i Sørums kommun.

Våren 2008 ble det dumpet ca 500 kubikkmeter masse i en skråning uten tillatelse fra kommunen. Kommunen anmeldte selskapet, og det ble utstedt forelegg som ikke ble vedtatt for å ha gjort vesentlig terrenginngrep uten tillatelse, jf. plan- og bygningsloven § 110 nr 2 jf. § 93 første ledd bokstav i. Retten kom til at utfyllingen innebar et vesentlig terrenginngrep. Det ble vist til at det i forarbeidene vises til fyllinger som eksempel på slike inngrep. Videre trakk retten frem dom 28. oktober 2009 fra Frostating lagmannsrett om forlengelse av en molo på et gårdsbruk med 20 meter. Riktignok ble det brukt 1000 kubikkmeter til moloen, men fyllingen i Sørums ligger i nærheten av et historisk og vernverdig anlegg (Blaker skanse).

Til anførsel om at tiltaket var unntatt søknadsplikt i medhold av SAK-forskriften § 5 annet ledd bemerket retten at tømningen hadde skjedd nærmere naboeiendommen enn fire meter, jf. plan- og bygningsloven § 70, slik at tiltaket ikke var i samsvar med loven, jf. forskriften § 4. Retten kunne heller ikke se at tiltaket ikke var til fare eller urimelig ulempe for omgivelsene, jf. forskriften § 5 første ledd.

Bedriften sparte minst 18 750 kroner i deponiavgift på å dumpe massene i skråningen. Dette beløpet ble inn-dratt.

I tillegg måtte bedriften betale 212 500 kroner i erstatning til Statsbygg til fjerning av massene.

Baksiden

Tone Lill Solstad

Tone Lill begynte på Miljøteamet i januar 2010. Hun kom da fra Kripas der hun jobbet med organisert kriminalitet. På Miljøteamet har Tone Lill nå ansvaret for arbeid med rovdyrproblematikk.

Iram Shaheen Yasin

Iram er Miljøteamets nye konsulent. Hun jobber også delvis for ØKOKRIMs Datateam og har blant annet ansvar for å følge opp det tekniske vedlikeholdet av kopimaskiner og tilsvarende teknisk utstyr.

Thomas Lauritzen

Thomas jobbet tidligere på Verdipapirteamet ved ØKOKRIM. Nå har han begynt ved Miljøteamet og skal blant annet jobbe med saker relatert til natur og forurensing.

Ingvil Trana

Ingvil, som var ansvarlig for grafisk design for blant annet *Miljøkrim*, har ett års permisjon fra ØKOKRIM fra mai 2010.

I neste nummer:

- Ulvestammen i Skandinavia
- Sosial dumping
- Etterforskning av overtredelser av plan- og bygningsloven

Stofffrist 1. juli 2010

Tidligere nummer av Miljøkrim finner du på www.miljokrim.no